

Anexa

la Decizia Consiliului raional nr. 02/02 din 16 martie 2021

Consiliul Raional Rîșcani

**STRATEGIA
DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ
A RAIONULUI RÎȘCANI
PENTRU PERIOADA 2021-2025**

Rîșcani, 2021

CUPRINS

I. INTRODUCERE	4
1.1. Contextul strategic.....	4
1.2. Abordarea metodologică.....	5
1.3. Prezentarea generală a raionului Rîșcani.....	6
II. ANALIZA-DIAGNOSTIC A RAIONULUI RÎȘCANI	6
2.1 Caracteristicile fizico-geografice.....	6
2.2 Repere istorice.....	8
2.3 Organizarea administrativ-teritoriala.....	9
2.4 Aspectul social.....	10
• Populație. Demografie	
• Procesul migraționist	
• Ocuparea populației în cîmpul muncii	
• Incidența factorului sărăciei	
2.5 Dezvoltarea economică.....	17
• Structura economică sectorială	
• Industria	
• Agricultura	
• Comerț și servicii	
• Turism	
2.6 Serviciile sociale.....	23
• Educația	
• Ocrotirea sănătății	
• Serviciile sociale	
• Asigurarea cu locuințe și facilități de confort	
2.7 Mediul social-cultural.....	33
• Viața asociațivă	
• Cultura	
• Sportul	
• Odihnă și divertismentul	
• Mass media	
2.8 Mediul ambiant și situația ecologică.....	37
• Factorii calității mediului: apele, solurile, aerul	
• Schimbările climatice	
2.9 Infrastructura și utilitățile publice.....	41
• Infrastructura drumurilor locale	
• Rețeaua de transport	
• Rețeaua de alimentare cu apă și canalizare	
• Rețelele energetice	
• Rețelele de telecomunicații	
• Managementul deșeurilor	
2.10 Guvernarea locală.....	44
• Securitatea locuitorilor	

▪ Serviciile administrative	
▪ Managementul serviciilor publice	
▪ Managementul finanțelor publice locale	
▪ Transparența luarii deciziilor	
▪ Capacitatea factorului uman din APL & evaluarea resurselor	
2.11 Analiza SWOT.....	49
III. CONTEXTUL STRATEGIC	53
3.1. Definirea viziunii și misiunii.....	53
3.2 Valori.....	53
3.3 Direcțiile strategice de dezvoltare.....	54
IV. PLANUL DE ACȚIUNI PENTRU PERIOADA 2021-2025	56
ABREVIERI.....	86

I. INTRODUCERE

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Rîșcani pentru perioada 2021-2025 (în continuare SDSE) reprezintă un document principal al politiciei de dezvoltare locală pe termen mediu (5 ani), care a fost elaborat în cadrul unui parteneriat dintre administrația publică locală, organizațiile societății civile, instituțiile desconcentrate și mediul de afaceri din raion în baza prevederilor legislației în vigoare a cadrului strategic național și a necesităților locale, în scopul asigurării unei dezvoltări economice, sociale și de mediu durabile.

SDSE a raionului Rîșcani este principalul document de planificare a dezvoltării pentru orizontul de timp 2025, care va produce efecte pozitive la nivelul raionului, furnizând acțiuni și proiecte, ce vor contribui la creșterea competitivității economice, la valorificarea potențialului uman, la asigurarea protecției și valorificării capitalului natural și a infrastructurii locale, cu impact direct la sporirea nivelului de trai al populației.

Procesul de elaborare a SDSE a fost facilitat de către experți cu experiență în domeniul planificării strategice. Metodologia de elaborare a Strategiei a fost agreeată în comun de Grupul de lucru (GL), creat la nivel raional prin Dispoziția Președintelui raionului, fiind bazată pe principiul participativ. Principiul de implicare și de participare activă a actorilor locali a fost respectat pe parcursul întregului proces de elaborare a SDSE a raionului Rîșcani. Totodată, procesul de elaborare a fost fundamentat printr-o analiză consistentă a teritoriului raionului din punct de vedere economic, social și de mediu. Din elementele de analiză și diagnostic a decurs vizionarea și au fost propuse în final direcțiile strategice de dezvoltare, precum și pachetele de măsuri adecvate, orientate spre dezvoltarea raionului.

Viziunea dezvoltării raionului Rîșcani este orientată spre îmbinarea tradiției și a inovării pentru sporirea bunăstării locuitorilor raionului, pentru a deveni o zonă economică dezvoltată, atractivă investițiilor locale și străine, cu infrastructură socială și de utilități publice de calitate, cu un potențial turistic valorificat și un mediu ambiant protejat, regiune cu cetățeni activi și de succes, care vor contribui la dezvoltarea socio-economică și culturală continuă a raionului.

1.1. Contextul strategic

Planificarea strategică este un imperativ al timpului și un mecanism complex de trasare a viziunii de dezvoltare a raionului, obiectivelor strategice de intervenție pentru asigurarea unui trai decent a locuitorilor raionului și stimularea creșterii bunăstării lor.

SDSE a raionului Rîșcani pentru perioada 2021-2025 este un document de politică publică locală, elaborat conform cerințelor și normelor de elaborare a documentelor de politici naționale și locale, care are la bază documentele de programare locală, regională și națională.

Prezenta Strategie este corelată cu cele mai importante documente strategice naționale, sectoriale, regionale și raionale:

- Strategia Națională de Dezvoltare (SND) Moldova 2020;
- Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2016-2020;
- Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020;
- Strategia de mediu pentru anii 2014-2023;
- Strategia de alimentare cu apă și sănătate 2014-2028;

- Strategia națională privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021;
- Strategia de transport și logistică pe anii 2013-2022;
- Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030;
- Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020;
- Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”;
- Strategia națională de sănătate publică pentru anii 2014-2020;
- Strategia de dezvoltare a turismului „Turism 2020”;
- Strategia de dezvoltare a culturii fizice și sportului în Republica Moldova 2015-2020;
- Programul Național de Dezvoltare a Turismului „Turism 2025”;
- Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) Nord 2016 – 2020;
- Programul regional sectorial (PRS) în domeniul alimentării cu apă și canalizare (AAC) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN);
- Programul regional sectorial (PRS) în domeniul managementului deșeurilor solide (MDS) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN);
- Programul regional sectorial (PRS) în domeniul drumurilor regionale și locale (DRL) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN) ;
- Programul regional sectorial (PRS) în domeniul eficienței energetice (EE) a clădirilor publice din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN);
- Componența de Apă și Canalizare (2018-2025) din cadrul Strategiei de Dezvoltare Socio-economică a raionului Rîșcani.

Strategia propusă este orientată spre asigurarea unei dezvoltări durabile, fondată pe un echilibru între dezvoltarea economică, echitatea socială, utilizarea eficientă și protejarea mediului înconjurător.

1.2. Abordarea metodologică de elaborare a SDSE a raionului Rîșcani 2021-2025

SDSE a raionului este un document complex, elaborat printr-un larg parteneriat dintre APL, ONG și mediul de afaceri din raion. Astfel, prin dispoziția Președintelui CR Rîșcani a fost creat Grupul de lucru (GL), în componență căruia au fost inclusi specialiști din cadrul aparatului Consiliului raional Rîșcani, reprezentați ai administrațiilor publice locale de nivelul I din raion, ai sectorului neguvernamental și ai mediului de afaceri din raion.

În procesul de elaborare a SDSE a fost utilizat cadrul metodologic ce corespunde normativelor de elaborare a documentelor de politici, implicând metode de analiză, diagnoza, proghoză, precum și metoda cercetării calitative.

SDSE se bazează pe analiza socio-economică și de mediu a potențialului raional, în baza datelor rapoartelor locale, precum și informațiilor statistice oficiale prezentate de BNS.

Înțial, s-a efectuat o analiză a situației social-economice a raionului Rîșcani pentru perioada 2015-2019. Principalele direcții de analiză au fost: situația demografică, domeniul economic, domeniul serviciilor sociale și publice, domeniul factorilor de mediu și al efectelor climatice.

Ulterior, au fost determinate viziunea, misiunea și obiectivele de dezvoltare raională pentru perioada anilor 2021-2025, cu stabilirea obiectivelor specifice, ce urmează a fi realizate, a indicatorilor de monitorizare și de evaluare a rezultatelor scontate, precum și de identificare a potențialelor riscuri, care ar putea influența asupra implementării strategiei.

La următoarea etapă, în baza obiectivelor specifice stabilite de GL a fost elaborat Planul de acțiuni de implementare a SDSE, cu identificarea ideilor de proiecte și elaborarea fișelor de proiecte

posibile în baza planului de acțiuni, realizarea cărora va asigura atingerea obiectivelor strategice propuse de SDSE a raionului Rîșcani în perioada 2021-2025.

La etapa finală a procesului de elaborare a SDSE a raionului sunt organizate consultările publice a documentului strategic elaborat și urmează aprobarea la ședința Consiliului raional Rîșcani.

1.3 Prezentarea generală a raionului Rîșcani

Istoric. Primile așezări umane din zonă Rîșcani au apărut circa 70.000 de ani în urmă, în zona localităților actuale Hiliuți și Duruitoarea Veche. Prima atestare documentară a localității Rîșcani datează de la începutul secolului al XVII-lea. Raionul a fost constituit în toamna anului 1940.

Figura 1. Vedere s. Horodiște, r. Rîșcani

Posiționare. Raionul Rîșcani, este situat în partea de Nord – Vest a Republicii Moldova, cu o **suprafață** de 936,03 km², cu centru administrativ raional plasat în or. Rîșcani, situat la o distanță de 180 km de capitala țării, or. Chișinău. Teritoriul raionului fiind la **hotar cu România, are punct de conexiune cu UE**, prin punctul de trecere la frontieră Costești (Republica Moldova) – Stâncă (România).

Totodată, raionul Rîșcani face parte din **Euroregiunea „Prutul de Sus”**. Locuitorii raionului au acces la infrastructura rutieră națională, autostrada M14 – 5 km de la or. Rîșcani și la cea feroviară, fiind la o distanță de 25 km de stația Drochia și de 41 km de stația Bălți.

Populația raionului a constituit la 01.01.2015 în număr de 68371 persoane.

Densitatea populației este de circa 73 pers./km². Pe teritoriul raionului locuiesc circa 50 000 moldoveni și circa 18 000 persoane de altă etnie.

În componența raionului sunt 28 de unități administrativ teritoriale (UAT), dintre care 2 orașe, 26 de comune și 27 de sate. Localitățile dispun de o infrastructură socială compusă din instituții de învățământ general și mediu de specialitate, spitale case de cultură și biblioteci.

Profilul și specializarea economică este orientată spre domeniul agroindustrial și de prelucrare a produselor agricole, industriei extractive și insustriei de producere și redistribuire a energiei electrice. Ponderea ramurii agricole constituie 70%, iar cea a industriei – 11%.

Potențialul social și economic al raionului Rîșcani este unul favorabil pentru climatul investițional și dezvoltarea durabilă a raionului.

Figura 2. Raionul Rîșcani pe harta RM

II. ANALIZA-DIAGNOSTIC

2.1 Caracteristicile fizico-geografice

Așezarea geografică. Raionul Rîșcani este situat în partea de nord-vest a Republicii Moldova. La nord raionul se învecinează cu raionul Edineț, la est cu raionul Drochia și municipiul Bălți, la sud cu raionul Glodeni, la vest – cu România.

Suprafața. Teritoriul raionului are o suprafață de 936,03 km² și este reliefat prin dealuri și câmpii.

Relieful. Altitudinile reliefului variază între 280 m (s. Pociumbeni) și 115 m (s. Corlăteni).

Clima raionului este temperat-continentală, influențată de masele de aer atlantice din vest, mediteraniene sud-vest și continental-excesive din nord-est. Temperatura medie anuală a aerului constituie circa 8,6° – 10,3° C. Cantitatea anuală de precipitații constituie circa 618 mm/m².

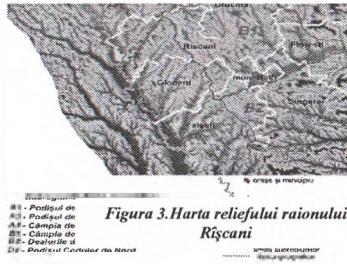

Figura 3. Harta reliefului raionului
Rîșcani

apele raionului fac parte din bazinul Mării Negre. Pe teritoriul raionului curge râul Prut, râuletele Răuț, Ciuher, Copăceanca, Racovăț, Pamernița, Camencuța. Pe cursul râului Prut (Costești-Stâncă) se află cel mai mare lac de acumulare din nordul țării, care a fost construit în luna râului Prut în anul 1978, odată cu darea în exploatare a stației hidro-electrice „Costești – Stâncă” cu capacitatea de 32 MGVA. Pe teritoriul raionului există 379 bazine acvatice cu o suprafață totală de 4303,33 ha. Bazinele acvatice sunt în stare satisfăcătoare, fiind utilizate în piscicultură, agricultură și agrement. Totodată, raionul dispune de terenuri subacvatice, care constituie 4007,58 ha, inclusiv iazuri – 3784,81 ha, râuri și lacuri – 222,77 ha.

Fondul forestier. Flora și fauna. Pădurile raionului ocupă o suprafață de 6,1 mii ha, având procentul de împădurire în Rîșcani de circa 6,5 din media pe țară. Fondul forestier este în proprietate publică și este gestionat conform amenajamentului silvic și conform lucrărilor silvice, care se mențin într-o stare satisfăcătoare.

Din punct de vedere biogeografic, flora și fauna raionului este specifică zonei de câmpie și anume silvostepă cu o gamă variată de plante și animale. În păduri predomină speciile de stejar, arțar, fag, ulm, carpen. Pădurile sunt populate de mistreți, bursuci, căprioare, diferite păsări și rozatoare. Fauna acvatică este reprezentată prin specii de somn, crap, plătică, caras, molitru, șaran, știucă și altele.

Tabelul 1. Fondul forestier. Flora și fauna

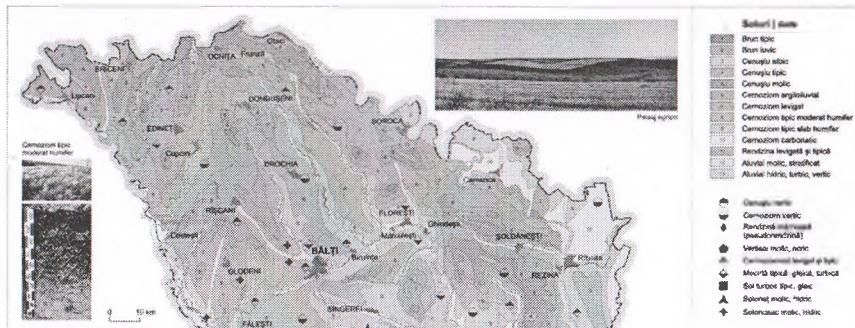
Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Suprafețele totale ale fondului forestier, inclusiv:</i>	4084	4573	4573	4573	4573
Paduri, ha	4084	4573	4573	4573	4573
<i>Număr estimativ de capete de animale pentru vânătă:</i>					
Caprioare	52	54	51	54	62
Porci sălbatici	31	38	36	45	54
Vulpi	344	96	664	772	983
<i>Număr estimativ de păsări pentru vânătă:</i>					
Răji sălbaticice	4800	4800	4500	3500	499
Fazani	544	453	564	673	978

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

Solurile. Principala bogăție naturală este solul, reprezentat prin diferite tipuri de humus. Bonitatea medie a solurilor este de circa 70 puncte (din 100), care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Aceste caracteristici ale solului permit obținerea performanțelor în agricultură.

Spectrul zonal al învelișului de sol include solurile: cenușii albice, tipice, molice – cernoziomuri argiloiluviale, levigate, tipice moderat humifere. În aceasta ordine sunt răspândite solurile în direcția nord-sud (zonalitatea orizontală) și de sus în jos (legitatea etajării sau diferențierii altitudionale).

Figura 4. Spectrul zonal al învelișului de sol

Din punct de vedere agroclimatic și a calității solurilor, în raionul Rîșcani există condiții favorabile pentru cultivarea cerealelor și culturilor tehnice (sfecă de zahăr, floarea soarelui, tutunul, etc.). Totodată, aici există cea mai scurtă perioadă de vegetație activă și cea mai scurtă perioadă a durei fără înghețuri din regiune. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, stimulată de predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, eroziune, carst și alunecări de teren, precum și de stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o situație critică în domeniul mediului în raion. La aceste probleme se mai adaugă și problema gestionării nesustenabile a deșeurilor solide și lichide, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor de gaze colectate.

Zăcăminte naturale. Existența și calitatea resurselor subterane sunt determinate în mare parte de forma de relief, care la rândul sau este condiționată de istoria evoluției și structura geologică a teritoriului, de activitatea proceselor exogene de modelare a reliefului.

Zăcăminte subterane de care dispune raionul, în majoritatea cazurilor, sunt folosite ca materiale de construcție. În raion sunt prezente următoarele tipuri de resurse ale solului: calcarul, argila, prundișul (în localitățile Druță, Corlăteni, Braniște, Păscăuți, Duruitoarea Veche, Horodiște, Șaptebani, Rîșcani), care sunt utizate pentru producerea materialelor de construcție.

2.2 Repere istorice

Primele așezări umane din zonă în care e situat raionul Rîșcani au apărut circa 70 000 de ani în urmă. Oamenii primitivi s-au stabilit cu traful în peșteri care există și la momentul actual. Arheologii au depistat aici obiecte și unelte din cremene, datând din paleoliticul timpuriu. În eneolicitic, aici apar 4 așezări umane, oamenii stabilindu-se inițial cu traful în peșteri (circa 5000 de ani în urmă), pentru ca mai apoi să se așeze pe locul viitoarelor localități.

O veche legendă povestește că pe timpul domniei lui Ieremia Movilă, pe când pământul Moldovei era trecut prin foc și sabie de hoardele otomane, un biet moldovean, gonit de cruzimea turcilor, împreună cu numeroasa-i familie a luat drumul pribeegiei, căutând un loc liniștit pentru viață. Soarta i-a adus într-un amurg de seară la un izvor cu apă limpă și rece, ce și alina apele la poalele a trei copaci nemaișomenit de viguroși. Murmurul izvorului, freamătul copacilor, liniștea din jur le-a îngănat căntecul de leagăn. Bițetului om i-a aratat în vis un inger ce-i spusse să se așeze cu traful aici. Roata vremii se rotea, firul istoriei se depăna, aducând cu sine noi familii aici, astfel dând naștere localității Copăceni, denumirea careia vine de la cei trei copaci seculari (azi cel mai mare cartier din orașul Rîșcani). Către anul 1779 în procesul congruentei a trei localități apropiate,

Copăceni, Ivanușca și Nigoreni s-au conturat hotarele noii localități ce va purta denumirea de Rîșcani.

Către anul 1856 localitatea prosperă și pentru a valorifica în continuare pământurile, la periferia moșiei sunt împroprietări cu pământ coloniști germani. Tot în această perioadă pe malul stâng al râulețului Copăceanca este construită o biserică din lemn, apoi în 1858 din banii boierului Gheorghe (Egor) Rîșcanu a fost construită din piatră biserică Adormirea Maicii Domnului. Către sfârșitul sec. 19, tot grație boierului Gheorghe (Egor) Rîșcanu, după cum menționează editorialul alolingu „Sbornic Besarabscogo zemstva”, în anul 1868, la 15 mai este construită o stație poștală, cu un an mai târziu în octombrie este construită o școală publică pentru băieți.

În anul 1871 prin susținerea financiară a boierului Rîșcanu și inițiativa medicului de zemstvă Clinovschi este instituit un spital cu 20 de paturi, iar în 1874 a fost deschisă și o școală dumnicala de meserii. În anul 1886 este începută construcția clădirii gimnaziului „M. Eminescu” din localitate după proiectul unui arhitect din Sankt-Petersburg. Gimnaziul a fost deschis la 1 iulie 1913. Astăzi în această clădire își are sediul Liceul teoretic „Liviu Damian”.

La începutul secolului XX, or. Rîșcani era centrul volostei cu același nume. În 1902 localitatea avea 305 case, cu o populație de 1925 de persoane; 630 de vite mari cornute și 130 de cai; o biserică cu hramul Sfântul Mihail; școală elementară bisericicească, unde se predă rusește; o școală de meserii; un spital pentru bolnavi. Tăranii posedau pământ de împroprietărire, în total 770 desetine. Cel mai înstărit om, boierul Rîșcan-Derojinski, poseda în Rîșcani, la Răcăria și la Nagoreni, peste 6860 desetine.

În perioada de până la 1940 localitățile din Basarabia, inclusiv din zona Rîșcani, s-au aflat în componența Statului Român. Din iunie 1940, în urma pactului Ribentrop-Molotov, Basarabia a fost anexată la URSS.

În toamna anului 1949 s-a constituit raionul Rîșcani, cu amplasarea centrului raional în orașul Rîșcani, căruia la 26 august 1940 i s-a atribuit statut de orașel. În componența raionului erau incluse 54 localități, cu o populație de circa 84,0 de mii de locuitori. Din iunie 1941 până în martie 1944 teritoriul raionului a fost sub ocupația regimului fascist, după care a revenit la același statut de raion în componența RSSM.

Pe parcursul anilor 60-70 ai secolului 20 în or. Rîșcani s-au construit un sir de întreprinderi industriale: fabrica de brânzetură, combinatul de panificatie, fabrica de uleiuri eterice, fabrica de confecții, stație avicolă de incubație, punctul de colectare a tutunului. În Rîșcani funcționau 5 organizații de construcții, coloana de transport auto ATB-17, coloana intercolhoznică de transporturi auto „Colhoztrans”, asociația raională „Moldplodovoșciprom”, tipografie, etc.

Cele mai ilustre personalități ale raionului Rîșcani sunt: Eugen Coșeriu, lingvist cu renume mondial, scriitorii Liviu Damian și Spridon Vangheli, renumitul medic Nicolae Testimițeanu, primul Guvernator al Băncii Naționale din Moldova Leonid Talmaci, precum și mulți alți oameni de creație și demnitari de stat care își au rădăcinile în raionul Rîșcani.

2.3. Organizarea administrativ-teritorială a raionului Rîșcani

Raionul Rîșcani, face parte din cele 11 raioane și mun. Balți ale Regiunii de Dezvoltare Nord.

În componența raionului Rîșcani sunt 55 localități, dintre care 2 orașe, 26 comune și 27 sate, care la rândul său sunt împărțite în 28 UAT, cu centrul raional situat în or. Rîșcani.

Organizarea administrativ-teritorială a raionului este efectuată în baza Legii Republicii Moldova nr. 764-XV din 27.12.2001 „Privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova”, Legii Republicii Moldova nr. 436 din 28.12.2006 „Privind administrația publică locală”, având ca sarcină satisfacerea intereselor generale ale locuitorilor din unitățile administrativ-teritoriale.

Administrarea publică în unitățile administrativ-teritoriale se bazează pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale și de interes deosebit. Autonomia privește, de asemenea, organizarea și funcționarea administrației publice locale.

Toate cele 28 unități administrativ-teritoriale au statut juridic și dispun de patrimoniu, au dreptul de a soluționa și a gestiona problemele de ordin local, în cadrul legii, în numele propriu și în interesele populației locale.

Autoritățile administrației publice, prin care se exercita autonomia locală în sate, comune, orașe sunt consiliile locale, ca autorități deliberative și primarii, ca autorități executive. Consiliile locale și primariile funcționează ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din sate, comune, orașe în condițiile legii.

Raporturile dintre autoritățile publice de nivelul al doilea și cele de nivelul unu, au la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune.

Buna guvernare locală funcționează cu succes axându-se pe încurajarea democrației participative, legalității și transparenței actului decizional, echitate în accesul la bunuri și servicii publice, precum și incluziune socială.

2.4 Aspectul social

Populație. Demografie. Potrivit datelor BNS, populația stabilă a raionului a constituit 66 498 de persoane (la data de 01.01.2020).

Analizând evoluția populației raionului pe durata ultimilor ani observăm o scădere continuă a numărului populației raionului cu circa 500 persoane anual.

Factorii principali ai reducerii numărului populației atât în raion, cât și în regiune și țară sunt migrația și sporul natural negativ.

Din punctul de vedere al distribuției pe cele două medii de reședință la nivelul raionului în anul 2019 se constată o diferență mare între populația urbană 22,7% (15111) și populația rurală 77,3% (51387), fapt explicat prin gradul redus de urbanizare în raion.

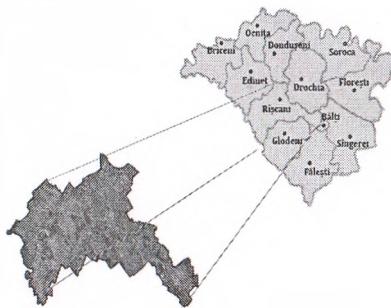

Figura 5. Harta raionului Rîșcani
în cadrul RDN

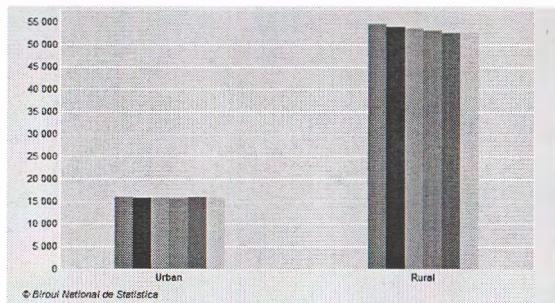

Figura 6. Populația urhâna și ruralâ din r. Rîșcani

În ceea ce privește structura populației pe sexe se constată o stabilitate pe parcursul ultimilor șase ani, și anume, ponderea populației masculine (circa 48%) este mai scăzută, decât ponderea populației feminine (circa 52%), situație similară pentru toată regiunea.

Densitatea populației (la data 01.01.2019) fiind de circa 71 pers./km², care este mai scăzută comparativ cu cea atestată la nivel regional (circa 95 loc./km²) și se placează sub media existentă la nivel național (circa 110 loc./km²). Densitatea populației în raion și regiune corespunde evoluției generale a populației, fiind în creștere față de anii precedenți.

Structura etnică. Pe teritoriul raionului locuiesc moldoveni; ucraineni; ruși; romi; bulgari; polonezi; altele etnii.

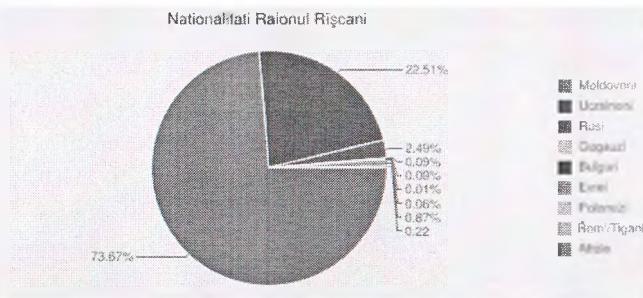

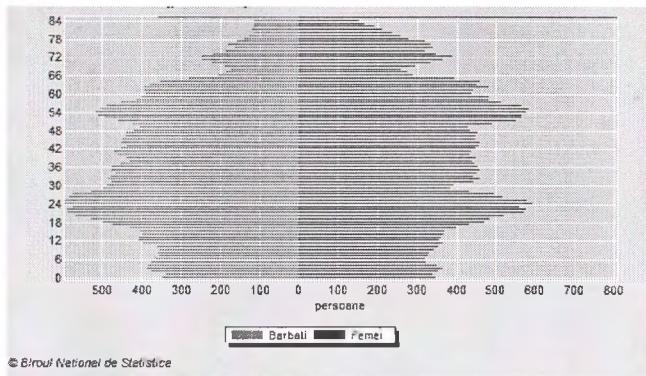
Figura 7. Structura etnică a populației din r. Rîșcani, BNS

Structura populației. Analizând structura populației pe grupe de vârstă, la nivelul anului 2019 se constată, că populația cu vârstă aptă de muncă cuprinsă reprezintă segmentul majoritar la nivelul raionului Rîșcani, constituind 60% din totalul populației raionului, care corespunde nivelului regional.

Ponderea aferentă grupei de vârstă 0-14 ani se situează în jurul valorii 15,52%, aproape de nivelul regiunii. Îar populația în vârstă de peste 57/62 ani acoperă circa 27,55% din totalul populației raionale, situându-se peste media națională și cea regională.

Este de remarcat, că în raionul Rîșcani este atestat un procent ridicat de populație vârstnică (27,55%), peste media națională și regională.

Îmbătrânirea populației ridică probleme complexe asupra evoluției raportului de dependență demografică (dependență demografică reprezintă raportul dintre persoanele neapte de muncă (persoane de sub 15 ani și peste 60 ani) și populația în vârstă de muncă exprimat la 100 de persoane).

© Biroul Național de Statistică

Figura 8. Piramida vârstelor din raionul Rîșcani , 2014

Indicii sarcinii demografice. Îmbătrânirea populației ridică probleme complexe asupra evolutiei raportului de dependență demografică dintre persoanele neapte de muncă (persoane de sub 15 ani și peste 60 ani) și populația în vîrstă de muncă exprimat la 100 de persoane. Astfel, în anul 2019 indicele sarcinii demografice în raionul Rîșcani a înregistrat cel mai ridicat nivel de 62,4 persoane dependente la 100 de persoane în vîrstă de muncă, care este mai ridicat decât media regională și media pe țară.

Mișcarea naturală a populației. Indicatorul care sintetizează mișcarea naturală a populației este sporul natural, calculat ca diferență între numărul născuților vii și numărul deceselor dintr-o perioadă de referință.

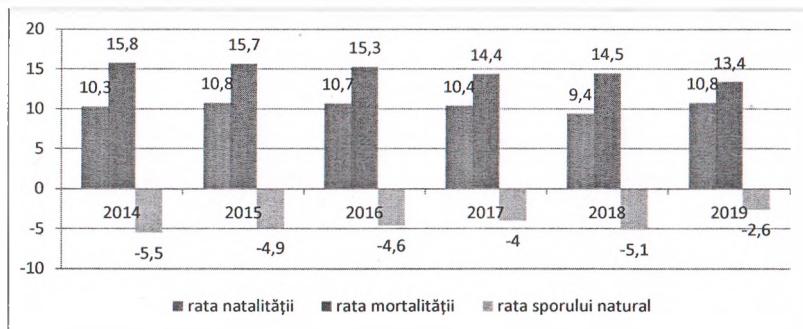

Figura 9. Principali indicatori demografici în raionul eiscaRîșcani, %, BNS

Rata sporului natural la nivelul raionului a fost preponderent negativă pe toată perioada analizată (2015-2019), înregistrând în anul 2019 nivelul de -3,3%; mai mare față nivelului național. Trendul negativ al sporului natural a fost determinat de scăderea continuă a ratei natalității și nivelul ridicat al ratei mortalității.

Mortalitatea la nivelul raionului a fost superioară natalității pe tot parcursul perioadei 2015-2019, determinând un spor natural negativ, situație întâlnită și la nivel de regiune și țară. Cele mai multe decese atât la nivel raional, cât și regional au drept cauză bolile aparatului circulator, urmate de tumorii, bolile aparatului digestiv, accidente, intoxicații și traumatisme.

Tabelul 2. Principalilor indicatori demografici din raion

Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
Populația stabilă	68371	67929	67462	66991	66498
Numărul nou-născuților	691	710	634	626	601
Numărul decedaților	982	984	944	905	943
Sporul natural al populației	- 4,1	- 4,2	- 4,7	- 4,6	----
Rata de natalitate	10,2	10,3	9,3	9,2	----
Rata de mortalitate	14,3	14,5	14,0	13,8	----

Principalul factor care influențează natalitatea este fertilitatea populației. În ultimii ani rata totală de fertilitate marchează o traiectorie descendentă, în anul 2019 atinge nivelul de 1,49 copii per/femeie. Este de menționat, că pentru o înlocuire simplă a generației părinților de către copii rata de fertilitate trebuie să constituie 2,2 copii per/femeie.

Durata medie de viață. Durata medie de viață este unul dintre indicatorii cei mai utilizati pentru măsurarea stării de sănătate și a nivelului de dezvoltare a unei țări. În anul 2019 durata medie de viață în regiune și raion a fost de 72,2 ani, fiind superioară nivelului național (71,5 ani).

În ceea ce privește evoluția duratei medii de viață, în intervalul 2015-2019, aceasta a crescut cu 2,1 ani.

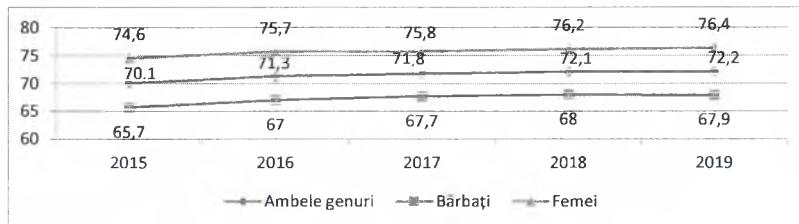

Figura 10. Evoluția duratei medii de viață în perioada 2015-2019 în RDN, anii, BNS

Analizând graficul din figura de mai sus se observă că femeile trăiesc mai mult decât bărbații, vârsta medie a femeilor fiind în 2019 de 76,4 ani, iar a bărbaților – 67,9 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților, care pe parcursul vieții active sunt implicați în procese de muncă cu o intensitate mai sporită decât activitățile practicate de către femei. În același timp bărbații sunt predispuși într-o măsură mai mare consumului excesiv de substanțe nocive pentru sănătate (produse alcoolice și de tutunerie). Speranța de viață a populației din raionul Rîșcani în perioada anilor 2015-2019 a fost net inferioară valorii medii pe țară, care în perioada de referință a crescut de la 70,1 ani până la 72,2 ani.

Vârsta medie a populației din raion constituie 40 ani (la bărbați – 37,8 ani, la femei – 42,1 ani), iar coeficientul îmbătrânirii populației constituie 21,3% și este în continuă creștere.

Procesul migraționist. În ceea ce privește migrația externă în anul 2019, BNS prezintă date doar la nivel de țară și regiuni teritoriale. Astfel din numărul total al populației regiunii de 974,6 mii persoane 10,4% au fost plecate în străinătate, dintre care 8041 de persoane din raionul Rîșcani.

Analizând destinația plecării persoanelor, se constată că direcțiile prioritare de emigrare în anul 2019 au fost Rusia și țările UE. Această situație este caracteristică pentru toată perioadă de analiză.

Cel mai mult afectați de fenomenul migrației sunt persoanele cu vârstă cuprinsă între 15-24 de ani și 25-44 de ani. Aceste grupe reprezintă circa 77,2% din total populație plecată peste hotare.

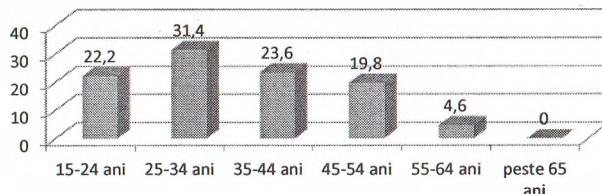

Figura 11. Populația plecată pe grupe de vîrstă, mii persoane (BNS)

În ceea ce privește repartitia pe sexe a persoanelor plecate în străinătate, se observă că pe toată perioada analizată predomină bărbații.

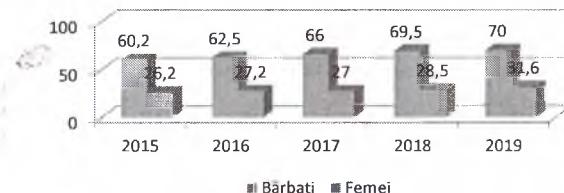

Figura 12. Populația plecată în străinătate pe sexe, mii persoane

Informațiile statistice despre fenomenul migrației externe sunt relativ limitate, numărând doar populația înregistrată statistic. În realitate, dinamica acestui fenomen este mult mai amplă, o mare parte din persoanele plecate din țară nu apar în statistici. În cele mai multe cazuri este vorba de persoanele plecate în căutarea unui loc de muncă.

Schimbările social-economice din țară au determinat o intensă mobilitate teritorială a populației, caracterizată prin fenomenul migrației interne. Importante mișcări ale populației la nivel intra-regional au loc în regiune, în special se constată o migrare a populației tinere rurale către oraș. Acest fenomen este determinat, în mare măsură, de unii factori social-economiici, precum: oportunități mai mari pe piața muncii în mediul urban, nivel de salarizare mai atractiv, concentrarea unităților școlare în mediul urban.

Ocuparea populației în câmpul muncii (2019). Analiza populației active din raionul Rîșcani atestă că aceasta atinge nivelul de 44,4% (29,5 mii persoane) din numărul total al populației.

Numărul salariaților în raionul Rîșcani constituie 8,5 mii de persoane. Dintre ei, 52,9% sunt angajați în sfera publică, respectiv 46,8% în sectorul privat.

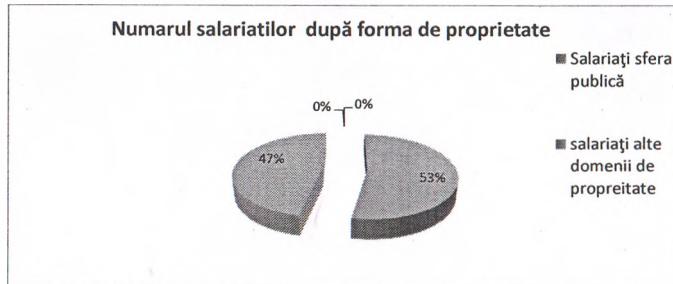

Figura 13. Numărul salariaților după formă de proprietate, BNS

Din distribuția populației după activitățile din economia raională rezultă că cea mai mare parte a populației este ocupată în agricultură (45%), urmata de domeniul servicii/comerț (40%), industrie (10%), altele (5%).

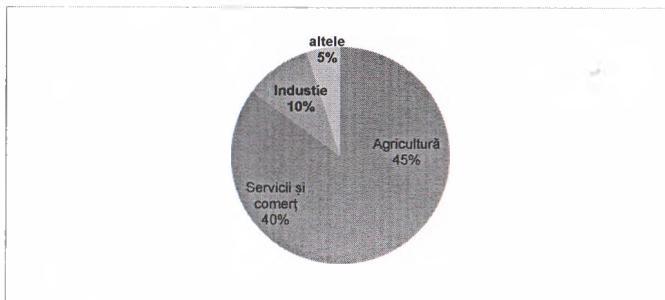

Figura 14. Ocuparea populației pe domenii de activitate, BNS

Venitul și bunăstarea populației. Conform datelor BNS la nivelul RDN veniturile medii disponibile pe o persoană în anul 2019 au constituit 2507,9 lei lunar, situându-se sub media pe țară (2880,6 lei).

Tabelul 3. Veniturile obținute de diferite categorii ale populației în raport cu minimul de existență a acestora, lei

N crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Veniturile disponibile medii lunare per persoana	1956,6	2060,2	2244,9	2383,1	2507,9
2.	Salariul mediu lunar al unei persoane din raion	3488,6	3751,1	4327,6	4774,0	5662,7
3.	Pensia lunată medie din raion	1170,7	1164,6	1484,7	1473,1	1655,2
4.	Indicii prețurilor de consum	109,7	106,4	106,6	103,05	104,84
5.	Salariu mediu lunar real al unei persoane comparativ cu nivelul anului 2015	4692,3	5237,2	5815,5	6459,4	7420,4
6.	Pensia medie lunată a unui pensionar comparativ cu nivelul anului 2015	1165,2	1275,2	1527,9	1709,23	1901,1
4.	Minimul de existență pe categorii de populație:					
4.1	Pentru populație aptă de muncă	1842,2	1914,7	1984,5	2016,1	2194,0
4.2	Pentru pensionari	1437,4	1494,8	1547,5	1574,1	1707,4

Venitul brut mediu pe lună per salariat pe parcursul ultimilor ani are tendință de majorare. În raionul Rîșcani salariul mediu în 2019 a fost de 5662,7 lei, ce reprezintă puțin sub media regională (5916,1 lei). Este evident faptul că bărbații dispun de un venit mediu lunar mai mare decât femeile. Iar salariul mediu lunar este diferit în funcție de mediul de reședință și domeniul de activitate.

Principalele concluzii cu referire la venituri:

- O mare parte a populației apte de muncă câștigă un salariu la limita minimului de existență determinat pentru aceștia;
- O mare parte a pensionarilor din raion primesc pensii sub nivelul minim de existență determinat pentru aceștia;
- Nivelul nominal al salariului mediu lunar crește, pe când nivelul real al acestuia stagnează sau chiar se diminuează;
- Nivelul nominal al pensiilor medii lunare crește, pe când nivelul real al acestora stagnează sau chiar se diminuează.

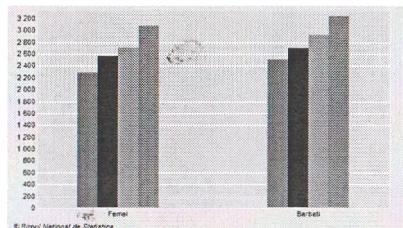

Figura 15. Câștigul salarial mediu lunar brut după ani și sexe

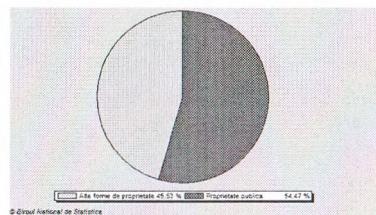

Figura 16. Câștigul salarial după formă de proprietate

Principala sursă de formare a veniturilor populatiei din raion este activitatea salariaată (30,54%), fiind urmata de alte venituri 28,46% (dintre care remitențele contribuie la formarea veniturilor cu 23,38%). Veniturile din prestațiile sociale au o pondere de 23,42%, pensiile constituind 21,03%. Activitatea agricolă de asemenea este una din sursele de venit pentru o bună parte a populației, însă veniturile generate din aceste activități nu sunt semnificative, fapt ce subminează rolul acestora în formarea veniturilor gospodăriilor.

Cheltuielile. În cea mai mare parte, structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor este influențată de nivelul veniturilor disponibile. Conform datelor disponibile de la BNS numai la nivel regional, în RDN cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană au fost de 2507,9 lei, situându-se sub media pe țară (2880,6 lei). Principalele destinații ale cheltuielilor efectuate de gospodării sunt orientate pentru acoperirea necesarului de consum alimentar (42,7%) după care urmează cheltuielile pentru întreținerea locuinței (17,2%), îmbrăcăminte, încălțăminte (10,7%). Celelalte cheltuieli au avut drept destinație îngrijirea medicală și sănătatea (4,3%), dotarea locuinței (5,5%). Este de menționat, că în dinamică, față de nivelul anului 2015, scade ponderea cheltuielilor pentru îmbrăcăminte, încălțăminte și crește ponderea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței.

2.5 Dezvoltarea economică în raionul Rîșcani

Privire de ansamblu. Profilul și specializarea economică a raionului Rîșcani sunt orientate spre domeniul agroindustrial și de prelucrare a produselor agricole, domeniul industriei extractive și a materialelor de construcție, domeniul industriei ușoare, precum și a industriei de producere și redistribuire a energiei electrice. Ponderea sectorului agricol constituie 70%, iar a sectorului industrial – 11%.

Cei mai activi agenți economici sunt: "Stîncăuți" SRL, SRL "Cutezătorul agricol", "Vilato Agro" SRL, "Avicola" SA, "Valea Pîrjotei" SRL, SA Acord, SRL Hiliuțanu, SRL Vapricom, SRL Agroukrprod-RM, "Vardan Agro" SRL, "Lactis" SA, SRL Narzan, "Fantazia-Oc" Saco, SA Cariera Șaptebani, IS Nodulhydroenergetic Costești-Stâncă etc.

Treizeci și unu de subiecți economici din raionul Rîșcani sunt membri ai Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova.

Analizând datele BNS privind evoluția principalilor indicatori economici ai raionului Rîșcani pe parcursul ultimilor 5 ani (2015-2019), reflectată în tabelul de mai jos observăm o ascensiune în creșterea volumului vânzărilor.

Tabelul 4. Evoluția de ansamblu a indicatorilor economici a raionului Rîșcani, mil. lei, BNS

Nr. crt	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Volumul vînzărilor totale a agentilor economici din raion, inclusiv pe activități:	1170,3	1191,5	1438,7	1470,0	1580,6
	- Comerț	380,8	313,7	344,6	243,9	294,5
	- Industrie	239,0	273,4	350,4	407,3	449,5
	- Agricultura, economia vânăturii, silvicultura și piscicultura	400,0	441,3	544,7	519,0	587,5
	- Transporturi și comunicații	35,2	43,2	60,2	77,6	62,7
	- Construcții	52,5	49,6	64,3	140,2	95,9
	- Hoteluri și restaurante	5,7	4,9	4,5	6,6	9,3
	- Alte sectoare	57,1	65,4	70,0	75,4	81,2
2.	Investiții locale în capital fix, inclusiv:	154,2	122,8	174,6	182,0	170,8
	- Comerț și servicii	15,9	2,4	3,5	7,4	4,9
	- Industrie	18,7	30,5	14,4	15,8	17,1
	- Agricultură, economia vânăturii, silvicultura și piscicultura	58,9	44,4	52,9	90,4	86,0
	- Transporturi și comunicații	22,5	4,7	5,6	2,8	3,0
	- Construcții	7,1	9,1	2,2	3,1	2,2
	- Hoteluri și restaurante	1,4	0,2	0,1	0,2	0,2
	- Alte sectoare	29,7	31,5	95,9	62,3	57,4
3.	Exporturile agentilor economici din raion	19,8	20,7	20,3	17,6	19,9
4.	Numărul agentilor economici activi (CA >15 mil. lei)	14	14	19	17	20

În ceea ce privește investițiile locale în capitalul fix, pe domenii de activitate economică, în raion s-a înregistrat o creștere a investițiilor în perioada anilor 2017-2018 și o scădere a sumelor în anii 2016 și 2019. Cele mai multe investiții au fost efectuate în domeniul agriculturii, fiind urmată de sectorul industrie, transport și comunicații, servicii și comerț.

Conform datelor BNS cele mai multe investiții pe termen lung în mijloace, au fost finanțate din bugetul unităților administrative locale, care au crescut considerabil în perioada 2015-2019.

Activitatea agentilor economici. În raion activează circa 443 de entități de afaceri: 5 întreprinderi mari, 20 de întreprinderi mijlocii, 95 de întreprinderi mici și 323 de microîntreprinderi.

Tabelul 5. Ponderea agentilor economici în diverse domenii de activitate, 2019, BNS

Domeniul de activitate a agentilor economici din raionul Rîșcani	Numarul IMM
Total: Rîșcani	443
• Agricultura, economia vânătului și silvicultura	90
• Pescuitul, piscicultura	1
• Industria extractivă	2
• Industria prelucrătoare	35
• Energie electrică și termică, gaze și apă	10
• Construcții	14
• Comerț cu ridicata și cu amanuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale	195
• Hoteluri și restaurante	10
• Transporturi și comunicații	26
• Activități financiare	5
• Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor	14
• Învățământ	1
• Sănătate și asistență socială	7

Analizând activitatea agentilor economici din raion și cifra de afaceri, putem menționa că cel mai mare profit l-au avut întreprinderile din domeniul comerțului și al agriculturii, fiind urmate de cele din domeniul industriei extractive și cea prelucrătoare, precum și industria de producere a energiei electrice.

Industria. Volumul producției industriale în prețuri curente, produs de agenții economici localizați în raionul Rîșcani, a înregistrat pe parcursul anului 2019 o valoare de 449,5 milioane lei. Cea mai mare pondere în volumul producției industriale provine din sectorul industriei prelucrătoare (300,7 mil. lei), datorita specializării agenților economici în prelucrarea produselor lactate, panificație și a conservelor de fructe și legume, în producerea energiei electrice, gaze și apă (66,4 mil. lei), și nu în ultimul rând a celei extractive (82,4 mil. lei).

Tabelul 6. Indicatorii ce caracterizează dezvoltarea industriei din raion, mil. lei

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Volumul vânzărilor agenților economici din industria locală	239,0	237,4	350,4	407,3	449,5
2.	Valoarea producției industriale fabricate	256,1	287,8	325,4	368,6	411,4
3.	Investiții în capital fix	20,4	22,9	24,4	27,7	28,4

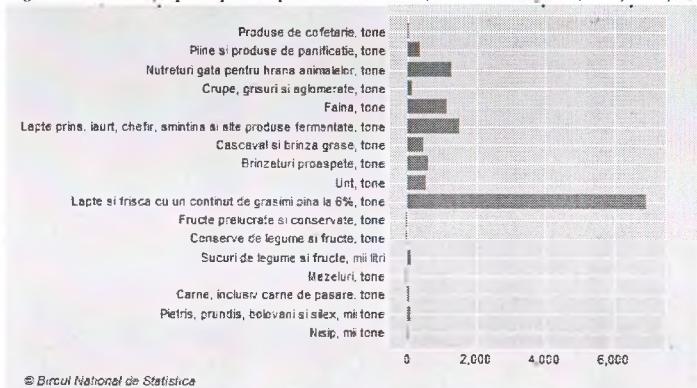
	Volumele de producție pe sectoare industriale: B	20,4	20,9	34,8	45,5	53,3
4.	C	216,2	249,2	268,4	286,2	294,4
	E	8,8	9,3	11,2	12,1	12,6
	D	10,4	8,4	11,0	24,8	51,1
5.	Exporturile agenților economici din industria raionului	4,0	6,6	16,1	14,3	17,6
6.	Numarul agenților economici activi din industria locală (CA > 15 mil. lei)	2	2	4	5	5

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

Cele mai mari întreprinderi industriale sunt "Lactis" SA, "Avicola" SA SA Cariera Șaptebani, SRL Rocaprund, "Argon-Sigma" SA, SRL Narzan, SA Fantazia co, SRL Vart nors, IS Nodulhidroenergetic Costești-Stâncă , SRL AESTIVUM PRIM etc.

Cele mai importante produse industriale fabricate în Rîșcani în anul 2019 rămân a fi produsele lactate, urmate de nutrețuri gata pentru hrana animalelor și produse de băcănie (făină și crupe alimentare).

Figura 17. Producția principalelor produse industriale, în raionul Rîșcani, tone, 2019, BNS

© Bircui Național de Statistică

Produsele fabricate sunt distribuite în mare parte pe piața autohtonă și piața țărilor CSI și UE.

Agricultura. Terenurile agricole ale raionului Rîșcani constituie 76460 ha din suprafața totală de teren. Nota de bonitate a solului constituie 70 unități, fiind mai înaltă decât media pe țară. Ponderea terenurilor erodate în total terenuri supuse cercetărilor este, de asemenea, foarte mare, constituind 65% (comparativ cu 64% media regională). Terenurile agricole sunt consolidate în proporție de 85%, un indicator net superior mediei regionale.

Circa 84 de entități din totalul companiilor agricole din raion dețin terenuri mai mari de 10 ha, din numărul total de gospodării țărănești de circa 12,5 mii de entități.

Pământul arabil ocupă 58236 ha din suprafața totală a terenurilor agricole: plantațiile de livezi – 4015 ha, viile – 439 ha, păsunile – 12492 ha, fânețele – 133 ha, părloaagă – 351 ha, plantațiile de nuci – 665 ha, plantațiile de dud – 152 ha , arbuzi și pomi fructiferi – 13 ha, altele – 40 ha. Sectorul agricol al raionului Rîșcani este dominat de creșterea culturilor tehnice, aceasta deținând peste 27% din totalul volumului producției agricole a raionului.

Tabelul 7. Indicatorii ce caracterizează dezvoltarea agriculturii din raion, mil. lei

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Volumul vânzărilor agenților economici din agricultură	400,0	441,3	544,7	519,0	587,5
2.	Valoarea producției agricole					
3.	Investiții în agricultură	58,9	44,4	52,9	90,4	86,0
4.	Numarul agentilor economici activi din ramura agricola locală (CA > 15 mil. lei)	7	7	9	7	8

Cea mai serioasă problemă în sectorul agricol este următoarea: Creșterea frecvenței și puterii de manifestare a factorilor climaterici de risc (secete, ploi cu grindină, înghețuri de primăvara) în ultimii 15 ani, factori ce condiționează pierderi crescândă pentru agenții economici, ce activează în agricultură și, astfel, afectează substanțial dezvoltarea activităților economice din domeniul agricol.

Tabelul 8. Volumul producției agricole a raionului Rîșcani, tone

Volumul producției agricole	Producția în masă după finalizare, tone				
	2015	2016	2017	2018	2019
Cereale și leguminoase boabe (exclusiv porumb) din care:					
- Grâu	26375,2	32930,7	38955,2	35814,2	43265,1
- Porumb (boabe)	1,865,2	19617,4	35073,5	46428,9	47197,1
- Floarea soarelui	16970,5	22841,8	29441,8	29510,4	32421,9
- Sfeclă de zahăr	49192,1	61237,5	80025,7	58868,7	79025,6
- Soia	4554,6	4752,0	5617,0	6804,8	6839,7
- Rapiță	1823,6	2669,3	6227,4	7586,9	2604,4
- Legume	1088,7	1459,3	2212,0	1325,0	599,3
- Fructe și pomușoare – total, din care:					
- sâmbăujoase	7644,3	7347,5	10889,0	14304,7	15614,0
- sămburoase	172,3	285,6	213,2	581,5	984,3

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

Zootehnia. Sectorul zoologic al raionului este reprezentat prin activitatea de creștere a bovinelor, porcinelor, ovinelor și caprinelor. Conform datelor BNS, în anul 2019 față de anul 2015 efectivele de bovine, porcine, ovine și caprine au scăzut considerabil. Cu toate acestea, creșterea porcinelor se menține la o cotă mai înaltă decât celelalte specii de animale.

Creșterea bovinelor, ovinelor și caprinelor se menține printre cele mai importante activități, datorită specializării raionului în producerea produselor lactate, sector care trebuie menținut și dezvoltat în continuare. Sectorul avicol de asemenea este bine poziționat în raion.

Luând în considerare datele BNS pentru perioada analizată, observăm că producția animală vândută constituie 5126 tone în Regiunea de Dezvoltare Nord, iar în raionul Rîșcani – 109 tone. În ultimii ani, sectorul agrar s-a dezvoltat neuniform, din cauza condițiilor climaterice nefavorabile (înghețuri, secetă, grindină, inundații, etc.).

Comerț și servicii. Sectorul comerțului și serviciilor în raion este unul atractiv pentru mediul antreprenorial. Din numărul total de întreprinderi cea mai mare parte o dețin companiile din sectorul *comerț și servicii* (*circa 60%*).

Tabelul 9. Indicatorii ce caracterizează dezvoltarea sferei comerțului din raion, mil. lei

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Volumul vânzărilor agenților economici din sfera comerțului	380,8	313,7	344,6	243,9	294,5
3.	Investiții în sfera comerțului	15,9	2,4	3,5	7,4	4,9
6.	Numarul agentilor economici activi din sfera comerțului (CA > 15 mil. lei)	2	2	3	2	4

Specifice pentru raion sunt comerțul angro și cu amănuntul, prestările de servicii în următoarele domenii: reparații auto, reparații electrocasnice, frizerii, telecomunicații, servicii de transport, tâmplării, stații tehnologice de deservire a companiilor agricole, mai puțin sunt dezvoltate serviciile hoteliere și restaurantele.

Analizând datele din tabelul de mai sus, observăm că în anii 2018-2019, volumul vânzărilor din sfera comerțului s-a redus comparativ cu anii 2015-2017, cauza principală fiind reducerea capacitatei de cumpărare a consumatorilor raionului, provocată de criza economică din țară. Automat, odată cu scăderile vânzărilor, s-au diminuat și investițiile în sector, cu circa 70% în anul 2019, comparativ cu anul 2015.

Tabelul 10. Volumul vânzărilor agenților economici prestatori de servicii din raionul Rîșcani, mil. lei

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Volumul vânzărilor agenților economici prestatori de servicii, inclusiv:	55,2	62,7	69,2	24,7	81,2
	- Servicii de transport	9,1	12,2	15,1	13,6	61,7
2.	Investiții în sfera prestării serviciilor	27,9	23,8	12,0	22,6	26,2
3.	Numarul agentilor economici activi din sfera prestării serviciilor (CA > 15 mil. lei)	2	2	2	2	2

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

În sectorul servicii, se observă o dinamică pozitivă comparativ cu cea a comerțului cu amănuntul, analizând datele din tabelul de mai sus, observăm că în anul 2019 volumul vânzărilor agenților prestatori de servicii a crescut, comparativ cu volumul vânzărilor înregistrat în anul 2015, mai ales se observă o creștere considerabilă a sferei serviciilor de transport. În schimb investițiile rămân constante pe parcursul întregii perioade analizate.

Turism. Potențialul turistic al raionului Rîșcani este foarte bogat și variat. Resursele turistice ale raionului sunt divizate în resurse turistice de origine *naturală* și *antropică*, ambele tipuri de resurse sunt impresionante din punct de vedere cantitativ, structural și atractiv, cele de origine *naturală* sunt determinate de resurse de origine geologică, climatică, hidrologică, floristică și

faunistică. Structura geologică este complexă, ceea ce determină și un potențial turistic geologic bogat, cu prezența unor obiective inedite. Aceasta este reprezentată de peșteri, recife, grote, obiecte paleontologice, unele dintre ele fiind unice în Europa. Cele mai importante obiective turistice sunt peșterile și toltrelle din raion.

Resursele turistice antropice se delimitizează în două categorii mari: a) edificii și instituții cu atracție turistică; b) activități și evenimente cu atracție turistică.

Numărul total al obiectelor turistice din raionul Rîșcani, incluse în Registrul Monumentelor de importanță națională și locală, constituie 111 monumente de arheologie și istorie, arhitectură și natură peisagistică: Peștera de la Duruitoarea Veche, Peștera de la Horodiște, „Suta de moive” din s. Braniște, monumental de istorie în memoria Eroilor căzuți în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei (1941-1945), biserici, etc. Patrimoniul turistic din raion este foarte valoros, însă, cu părere de râu, rămâne nevalorificat la justa valoare.

La nivelul anului 2019 capacitatea de cazare a raionului a fost de 285 de locuri-pat în 50 de camere existente în cele 3 hoteluri. Analizând evoluția capacitații de cazare, în intervalul de timp 2015-2019, raionul a înregistrat o creștere a capacitații de cazare turistică cu 5 locuri.

Tabelul 11. Indicatorii ce caracterizează domeniul turismului din raion, ani, mil. lei, unități

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Numarul de turiști care vizitează anual obiectivele turistice din raion	13.252	13.191	14.842	16.232	13.738
2.	Numărul de hoteluri funcționale din raion	x	x	3	3	3
3.	*Capacitatea însumată de cazare a hotelurilor/an	x	X	9831	7398	10506

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

Datele din tabelul de mai sus demonstrează evoluția numărului de turiști ce au vizitat locațiile turistice din raion, care au atins o cotă maximă în anul 2012, iar în anii 2018-2019 meninând poziția anului 2015, reprezentând circa 13,5 mii de turiști pe an.

În concluzie, putem menționa că raionul are un patrimoniu turistic de excepție. Dezvoltarea unei infrastructuri de turism adecvate, crearea unui traseu turistic local, cu încadrarea lui în circuitul național și internațional, precum și promovarea activă a obiectivelor turistice din zonă, ar atrage numeroși turiști din țară și din străinătate, contribuind la dezvoltarea economică și socială a raionului.

2.6 Serviciile sociale din raionul Rîșcani

Educația

Dezvoltarea și îmbunătățirea calității educației și a învățământului constituie unul din obiectivele primordiale ale dezvoltării social-culturale în ansamblu a raionului Rîșcani, acestea fiind monitorizate și gestionate de Direcția Învățământ, Tineret și Sport Rîșcani.

Rețeaua sistemului educațional din raion.

Sistemul de învățământ din raion include total 76 instituții de învățământ, inclusiv:

- 43 de instituții de educație preșcolară,
- 33 instituții preuniversitare, dintre care:
 - 9 licee teoretice;

- 24 gimnazi;
- 1 școală primară;
- 2 instituții extrașcolare:
- 1 Școală de Sport;
- 1 Centru de Creație a Copiilor.

Învățământul preșcolar

Dinamica indicatorilor ce descriu sistemul educației timpurii denotă faptul că numărul de instituții din raion în ultimii ani s-a redus de la 45 în 2015 până la 43 în anul 2019. În anii 2015 și 2016 au fost optimizate 2 Centre Comunitare, unul din Balanul Nou și altul din or. Rîșcani. Temeul optimizării instituțiilor nominalizate au servit reformele în sistemul educațional privind implementarea educației incluzive în instituțiile de învățământ din raion. Astfel grădinițile de copii din Balanul Nou și IET nr. 6 din or. Rîșcani au absorbit Centrele comunitare. De asemenea în instituțiile de educatie timpurie se observă o scădere a numărului de copii înscriși începând cu anul 2017. Rata micșorării indicilor de instituționalizare a fost de 2,24% în anul 2017, de 1,13% în anul 2018 și respectiv de 0,52% în anul 2019. Cauza micșorării numărului de copii ține de declinul demografic din ultimii ani și de exodul rîșcănenilor.

Pe parcursul anilor estimativi 2015-2019, gradul de utilizare a capacităților instituțiilor de educație timpurie variază între 74,61% în anul 2016 cu o descreștere ușoară în anul 2017 -73,48%, în anul 2018 - 72,65% și în anul 2019 - 72,27%. Acest lucru este cauzat de micșorarea numărului de copii înrolați în instituțiile de educație timpurie.

Numărul de cadre didactice din instituțiile preșcolare până în anul 2017 s-a mărit datorită revizuirii politiciei resurselor umane în domeniul învățământului. În perioada dată au fost deschise noi funcții în IET de logoped, cadru didactic de sprijin, conducător muzical, profesor de limba română în instituțiile alolinge. S-au mărit numărul de grupe la nivel de raion. Din anul 2017 până în prezent numărul cadrelor didactice scade, cauza constituie încadrarea tot mai redusă în cîmpul muncii a tinerilor specialiști.

Numărul de copii ce revin la un cadru didactic oscilează de la 11 în anul 2015 la 11,25 în anul 2016. În anii 2017 și 2018 indicii au scăzut considerabil atingând valori de 9,9 copii la un cadru didactic. Abia în anul 2019 acești indicatori au crescut cu 0,24 atingând cifra de 10,14 copii la un educator.

Educația școlară

Numărul de instituții de învățământ preuniversitar din raion în ultimii ani s-a redus de la 35 de în 2015 până la 33 în anul 2019. În anii 2015 și 2016 au fost reorganizate 2 instituții șc. prim Mălăiești și gim.Duruitoarea Nouă.

Dinamica indicatorilor din instituțiile de învățământ preuniversitar denotă o scădere a numărului de elevi înscriși în instituțiile preuniversitare din raion începând cu anul 2015. Cauza micșorării numărului de elevi ține de declinul demografic din ultimii ani și de exod.

În total în instituțiile de învățământ preuniversitar din raion sunt instruiți 5511 elevi. Tendința generală este de reducere a numărului de elevi, evoluțiile demografice se reflectă în mod diferit la diferite niveluri de învățământ.

Cele mai afectate de tendințele demografice negative sunt efectivele de elevi din învățământul gimnazial și liceal. În învățământul gimnazial, numărul de elevi în anul școlar

2019-2020 a marcat o anumită descreștere cu circa 10% față de anul 2018 și cu circa 32% în comparație cu anul 2015.

Gimnaziile și liceele raionului dispun de 13768 locuri, unde învață 5511 elevi, gradul de utilizare a capacitațiilor fiind de 40 %. Procesul de învățământ se desfășoară conform sistemului de cabineți, într-un singur schimb. Cu apeduct și canalizare sunt dotate 96% de școli. Cantine pentru elevi sunt în majoritatea instituțiilor.

Scăderea solicitanților la studii liceale este determinată, în mare parte, de declinul demografic, precum și de posibilitățile și oportunitățile de angajare în cîmpul muncii în baza potențialului și capacitațiilor proprii.

Conform datelor preluate de la Direcția Învățămînt, Tineret și Sport Rîșcani în perioada anilor 2015 – 2020 fenomenul de abandon s-a redus față de anii precedenți și este egal cu zero.

Resurse umane/ cadre didactice

În anul curent în instituțiile de învățământ din raion sunt încadrate 847 cadre didactice:

- 606 – în instituțiile preuniversitar;
- 241 – în grădinițele de copii;
- 28 – în instituțiile extrașcolare.

Din numărul total de cadre didactice 711 au studii superioare (circa 80 %), 136 au studii medii speciale (circa 15 %).

Infrastructura educațională

Instituțiile de învățământ preuniversitar din raion sunt amplasate pe teritoriul a 28 primării. Instituțiile preuniversitar implementează noua metodologie de finanțare din anul 2008, au statut de instituție publică necomercială și managerii școlari sunt gestionari secundari de buget în 25 instituții preuniversitare și în 9 instituții executoare terțiai.

Analizând toți indicatorii cu referire la starea sistemului de învățământ, rețeaia instituțiilor de învățământ secundar general din perspectiva tendințelor demografice și nivelului de utilizare a capacitațiilor instituțiilor de învățământ, a resurselor materiale, financiare și umane din domeniul educațional, precum și soluționării diverselor probleme de ordin educativ, se constată necesitatea de optimizare a rețelei instituțiilor de învățământ secundar general din raion, inclusiv și necesitatea redimensionării rețelei instituțiilor liceale.

Probleme ale sistemului de învățământ raional

- Familiarizarea cadrelor didactice cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor. Aplicarea limitată a metodelor și dispozitivelor interactive TIC în scopuri didactice și de management nu permite atingerea obiectivelor de calitate.
- Dotarea insuficientă a instituțiilor de educație timpurie din raion cu echipament și inventar sportiv necesar pentru realizarea dimensiunii educație fizică.
- Instituțiile de educație timpurie sunt dotate nesatisfăcător cu echipament medical, mobilier/ ustensile și de medicamente de acordarea primului ajutor.
- Insuficiența resurselor financiare pentru a acoperi cheltuielile de amanajare și organizare a spațiilor de joc și a terenurilor sportive.
- Competențele profesionale ale unor cadre didactice și dezvoltarea acestora nu sunt recordate la schimbarile din sistemul educațional.

- Declinul demografic conduce la scăderea semnificativă a populației cuprinse în procesul de educație și generează probleme de supradimensionare a rețelei școlare. Totuși, persistă probleme de acces la anumite niveluri de învățământ (învățământ complementar, etc.).
- Lipsa specialiștilor pentru a acorda asistență psihologică, logopedică în instituțiile de învățământ preuniversitar și preșcolar, pentru a presta servicii calitative pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (inclusiv copiii dotați).
- Infrastructură neadaptată la nevoile persoanelor cu dizabilități motorice.

Perspective de dezvoltare

- Crearea unei infrastructuri și a rețelei de instituții educaționale, dimensionată eficient, în conformitate cu tendințele demografice, sociale - corespunzătoare standardelor actuale de calitate;
- Îmbunătățirea managementului resurselor în educație, dezvoltarea, sprijinirea și motivarea cadrelor didactice și manageriale pentru asigurarea educației de calitate;
- Implementarea curriculumului școlar, asigurând formarea de competențe necesare pentru creșterea și dezvoltarea personală, socială și profesională pe parcursul întregii vieți;
- Modernizarea informațional-tehnologică, consolidarea continuă a bazei tehnico-materiale la disciplinele de studiu, asigurarea adecvată a instituțiilor de învățământ în conformitate cu cerințele actuale;
- Crearea unor parteneriate sociale durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung, promovarea imaginii pozitive a unității de învățământ în comunitate.

Soluții propuse

- Majorarea ratei de înrolare a copiilor în instituțiile de educație timpurie;
- Conectarea grădinițelor de copii din raion la rețeaua internet;
- Implementarea instrumentelor de monitorizare a pregătirii copiilor pentru școală;
- Sporirea accesului la educație de calitate pentru toți copiii;
- Abordarea aplicativa a conceptului de leadership educațional care să se axeze pe învățarea de calitate, pe monitorizarea acesteia și pe evaluarea ei sistematică, pe dezvoltarea profesională a cadrelor didactice;
- Organizarea diverselor activități de cercetare psihopedagogică;
- Instituirea activității de mentorat în școli și creditarea acestora, promovarea mentoratului de inserție profesională pentru susținerea specialiștilor tineri;
- Sensibilizarea personalului privitor la necesitatea formării continue și a ascensiunii profesionale, inclusiv prin participare la procesul de atestare și de obținere a gradelor didactice și manageriale;
- Aplicarea conținuturilor educaționale digitale în procesul de învățământ, prin intermediu tehnologiilor informaționale în vederea dezvoltării competențelor digitale;
- Studierea și implementarea experiențelor avansate în noile condiții;
- Promovarea în continuare a politicilor și practicilor de dezvoltare a educației incluzive;
- Crearea în continuare a condițiilor unui mediu favorabil pentru copiii cu cerințe educaționale speciale prin: asigurarea cu suporturi (grup sanitar adaptat, pantă de acces, bare de suport) în 10 instituții din raion; remodificarea transportului – autobuselor școlare pentru transportarea elevilor cu dizabilități fizice (în cărucior); monitorizarea activității elevilor needucogeni în scopul socializării lor;

- Formarea profesională a resurselor umane implicate în dezvoltarea EI în scopul îmbunătățirii calității procesului educational și a serviciilor educaționale și de sprijin;
- Organizarea diverselor activitați ce ar accentua esența rolului de mentor: activitați deschise, schimb de experiență, activitați de îndrumare a tinerilor specialiști;
- Studierea aprofundată a limbii române, a limbilor străine;
- Diversificarea activităților extracurriculare și axarea lor pe nevoile de realizare a elevilor din perspectiva dezvoltării unei personalități creative și multilateral dezvoltate;
- Formarea la elevi prin activitați diverse a unor deprinderi de comportament responsabil la traficul rutier și în cazul situațiilor excepționale;
- Asigurarea respectării drepturilor elevilor și excluderea violenței sub orice formă.

Ocrotirea sănătății

Menținerea sănătății populației raionului Rîșcani este asigurată de o rețea de instituții medico-sanitare, care acordă diverse servicii medicale. Această rețea este formată din: IMSP Spitalul raional Rîșcani cu subdiviziunile; 9 IMSP Centre de sănătate cu 13 Oficii ale medicilor de familie și 25 oficii de sănătate; 1 farmacie de stat cu filiale în teritoriu; 20 farmacii private; Centrul Stomatologic Rîșcani și 8 cabinete stomatologice private.

Populația raionului este asigurată cu asistență medicală de urgență de către stațiunea din Rîșcani și de punctele de asistență medicală urgentă din localitățile Zăicanî și Șaptebani. Beneficiază de asigurare medicală obligatorie circa 53 de mii de locuitori sau 75,7 la sută din populația raionului. Spitalul raional Rîșcani cu 5 secții specializate de profil deține la momentul actual 160 de paturi, având un grad de utilizare de circa 85 %. Nivelul de asigurare a populației raionului cu paturi de spital este unul mediu. La 10 mii de locuitori le revin 30,7 paturi de spital. Funcționalitatea instituției este insuficientă și necesită servicii suplimentare pentru bolnavi. De asemenea, spitalul nu dispune în măsura necesarului de echipament tehnic și medical nou, fapt ce scade din calitatea serviciilor de sănătate oferite pacienților. Ca urmare, echipamentele medicale, în special în secțiile de terapie intensivă, chirurgie și endoscopie sunt foarte vechi, cauzând frecvente defectări. Posibilitatea reparării este extrem de limitată, deoarece companiile-producătoare și-au retras din producție aceste tipuri de echipamente. Insuficiența echipamentului necesar influențează efectuarea oportună a investigării și diagnosticării bolii, ceea ce determină creșterea costului tratamentelor.

Cadrele medicale

Numărul total de personal medical în raion a constituit 322 de persoane în anul 2015 și 300 de persoane în anul 2019. Calculat la 10 mii de locuitori gradul de asigurare a populației cu medici a constituit 47,09 persoane în anul 2015 și 44,94 de persoane în 2019.

Conform datelor preluate de la IMSP Spitalul raional Rîșcani, trendul indicatorilor ce descriu necesarul de personal medical în instituțiile medicale din raionul Rîșcani este în creștere de 11% pentru anul 2019 comparativ cu anul 2015, necesarul atingând numarul de 368,25 de persoane.

Tabelul 12. Morbiditatea populației de diferite boli

	2015	2016	2017	2018	2019	Media pe țară 2019
Boli cardiovasculare	247,5	215,8	215,1	157,3	148,7	165,2
Cancer	258,3	277,3	260,3	257,7	218,7	282,7
Boli ale aparatului respirator	1358,5	1431,7	1928,7	1809,6	1923,1	1477,7

Boli ale aparatului digestiv, inclusiv	263,9	165,2	138,5	131,1	138,5	139,7
Hepatice	264,1	254,1	245,4	281,7	337,1	196,4
Traume, otrăviri și alte consecințe ale cauzelor externe	124,3	116,6	104,7	116,9	132,6	228,3
Narcomani	1,5	3,0	1,5	3,0	6,0	24,3
Alcoolici	83,6	85,7	81,8	86,9	86,9	87,7
Tuberculoza	108,6	90,1	59,5	61,7	59,9	64,8
SIDA	2,0	2,0	2,0	6,0	10,0	11,5

Astfel, dinamica indicatorilor cantitativi, ce descriu sistemul de ocrotire a sănătății și morbiditatea populației din cauza diferitor boli ne demonstrează:

- O descreștere a maladiilor cardiovasculare, care se datorează unei supravegheri mai insistente a populației din partea medicilor de familie și examinarea profilactică a populației din raion. (implementarea Programei Naționale a maladiilor cardiovasculare);
- O descreștere a maladiilor canceroase, care se datorează implementării de examinări screening la compartimentul dat;
- O creștere a maladiilor respiratorii acute din fondul maladiilor respiratorii virale acute la copii;
- O creștere a maladiilor aparatului digestiv, inclusiv hepatitele cronice,
- Descreșterea în raion a traumelor și otrăvirilor este un factor imbucurător și indicii sunt mai mici ca cei republicani;
- Indicii mai mici, comparativ cu cei medii pe țară, sunt înregistrați la pacienții cu narcomanie și tuberculoză;
- Indicii morbidității de alcoolism în raion sunt la nivelul celor republicani.

Gradul de satisfacție al populației referitor la calitatea serviciilor de ocrotire a sănătății din raion este apreciat de Consiliul Calității din IMSP cu regularitate și este apreciat conform chestionarelor cu următoarele rezultate: foarte bine – 35.5%; bine – 46.5%; satisfacțioare – 18%. Plângerile verbale și scrise la diferite nivele sunt înregistrate și evaluate de comisia de bioetică cu rezolvarea problemelor în folosul pacientului. Plângerile nu sunt legate de deservirea angajătilor medicali, dar sunt din motivul lipsei cunoștințelor pacientilor, legate în majoritatea cazurilor, de procesul de prescriere a medicamentelor compensate conform ordinelor Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Un factor negativ, ce trebuie să fie menționat, ține de insuficiența specialiștilor tineri calificați în domeniul pediatrie, dar și în alte domenii medicale. Aceasta determină și reducerea încrederii cetățenilor din localitățile raionului în eficacitatea și calitatea serviciilor medicale propuse la etapa actuală, o bună parte a pacienților solicitând tratament în alte orașe, precum Bălți și Chișinău.

Principalele probleme cu care se confruntă sistemul de ocrotire a sănătății sunt următoarele:

- Insuficiența echipamentului medical performant, necesar pentru investigarea pacienților conform Protoocoalelor clinice naționale;
- Asigurarea insuficientă a cadrelor medicale cu calculatoare;
- Problema tratării eficiente a infarctului miocardic;
- Numărul sporit al medicilor specialiști de vîrstă pensionara;
- Resurse financiare insuficiente pentru regie și întreținerea instituțiilor medicale;
- Insuficiența specialiștilor;

- Unități de transport sanitar învechite.

Unele probleme mentionate mai sus reprezintă provocari serioase pentru raion: insuficiența cadrelor medicale în următorii ani va agrava procesul de acordare a serviciilor medicale calitative conform Programelor și Protoocoalelor clinice naționale, ce poate genera insatisfația pacienților; nu va fi posibilă implementarea adecvată a Sistemului Informațional în domeniul Asistenței Medicale Primare din cauza insuficienței de calculatoare.

În scopul dezvoltării și îmbunătățirii sistemului de ocrotire a sănătății în raionul Rîșcani, precum și sporirii nivelului de calitate al serviciilor medicale prestate în următorii 5-7 ani sunt necesare următoarele acțiuni:

- Atragerea investițiilor în domeniul sănătății;
- Perfectionarea continuă a cadrelor medicale, organizarea instruirilor în domeniul ocrotirii sănătății mamei și copilului;
- Implementarea în continuare a Programelor Naționale în domeniul asigurării AMP;
- Reparații capitale și recurente în instituțiile medico-sanitare publice din raion;
- Asigurarea cu cadre medicale a instituțiilor medicale, în special în localitățile rurale;
- Achiziționarea aparaturajui medical și tehnic (procurarea aparatului Roentgen, a calculatoarelor, a analizatorului biochimic pentru laborator, ultrasonografului, unităților de transport sanitare).

Protecția socială

Sistemul de asistență socială este predestinat pentru a asigura sprijinirea familiilor și persoanelor ajunse din diverse motive într-o situație vitală dificilă. Formarea infrastructurii de asistență socială a fost efectuată atât din mijloace bugetare, cât și cu ajutorul finanțării din fondurile externe.

Principala instituție din domeniu este Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei Rîșcani, o subdiviziune structurală din subordinea Consiliului Raional (în continuare – DASPF).

DASPF Rîșcani oferă servicii orientate spre îmbunătățirea calității vieții persoanelor și a familiilor defavorizate, prin acordarea asistenței și a suportului în vederea preveniri, diminuării sau depășirii situației de dificultate și integrarea socială a acestora.

DASPF realizează la nivelul raional măsurile de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități, precum și a oricăror persoane aflate în nevoie.

În domeniul protecției copilului și a familiei, Direcția asigură respectarea drepturilor copilului prin servicii de consiliere, preventie a separării acestuia de familie, propune și aplică măsurile de protecție specială pentru copiii aflați în dificultate sau cu dizabilități.

În domeniul asistenței sociale a persoanelor vârstnice aflate în dificultate, Direcția dezvoltă, consolidează și prestează servicii sociale adresate persoanelor vârstnice aflate în dificultate, servicii sociale comunitare pentru persoanele vârstnice (serviciul de îngrijire socială la domiciliu, serviciul de asistență socială comunitară, servicii specializate (centre de plasament temporar, etc). În domeniul protecției persoanelor cu dizabilități, asigură respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități prin acordarea de servicii de asistență, consiliere, îngrijire, tratament, recuperare, reabilitare, orientare și formare profesională, precum și alte tipuri de servicii, în funcție de nevoile persoanelor, în bază încadrării acestora în categorii de persoane cu dizabilități.

De asistență socială beneficiază persoanele și familiile care, din cauza unor factori de natură economică, fizică, psihologică sau socială, nu au posibilitate să-și asigure un nivel decent de viață, și anume:

- Copiii în situație de risc, copiii separați de părinți;
- Familiile cu mulți copii;
- Copiii cu disabilități până la vîrstă de 18 ani;
- Familiile monoparentale cu copii;
- Persoanele cu dizabilități;
- Persoanele în etate;
- Victimele violenței în familie;
- Victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane;
- Persoanele și familiile defavorizate.

➤ *Serviciul de Asistență socială comunitară*

Serviciul de asistență socială comunitară are ca funcție de a acționa la nivel de comunitate, la nivel de grupuri de beneficiari și la nivel de persoană aflată în dificultate, de a susține comunitățile în vederea prevenirii și soluționării situațiilor de dificultate.

Beneficiarii serviciului:

- Comunitatea pe ansamblu;
- Persoanele, familiile și grupurile sociale aflate în dificultate;
- Familii cu copii în situație de risc;
- Familii cu copii cu dizabilități;
- Copii rămași fără ocrotirea părintească;
- Copii orfani;
- Copii abuzati și neglijati;
- Persoane vîrșnice: solitare, cu dizabilități, care suferă de afecțiuni grave;
- Victime ale violenței în familie, ale traficului de ființe umane, persoane eliberate din locuri de detenție.

➤ *Serviciul de îngrijire socială la domiciliu*

Prin îngrijirea socială la domiciliu se prestează servicii gratuite în casa persoanei pentru a o ajuta în asigurarea vieții cotidiene și participarea în activitățile comunității.

Beneficiarii serviciului:

- Persoanele vîrșnice care au atins vîrstă standard de pensionare și persoanele cu dizabilități, lipsite de suport din partea copiilor, a familiei extinse și a altor persoane (prieni, rude, vecini);
- Persoanele vîrșnice care au atins vîrstă standard de pensionare și cad sub incidența art. 2 alin. (1) din Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, lipsite de suport din partea copiilor și a familiei extinse.

➤ *Serviciul social „Asistență personală”* este un serviciu social specializat.

Scopul Serviciului este de a oferi asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe, în vederea favorizării independenței și integrării lor în societate (în domeniile: protecție socială, muncă, asistență medicală, instructiv-educativ, informațional, acces la infrastructură, etc.).

➤ *Serviciul de asistență parentală profesionistă (SAPP)*

Asistența parentală profesionistă este un serviciu social, care oferă copilului îngrijire familială substitutivă în familia asistentului parental profesionist.

➤ *Serviciul social "Casa de copii de tip familial" (CCTF)*

Casa de copii de tip familial reprezintă o instituție creată în baza unei familii complete, care oferă copilului orfan sau rămas fără ocrotire părintească îngrijire familială substitutivă în familia părintelui educator. În cazele de copii de tip familial pot fi plasați pentru întreținere și educație copiii rămași fără ocrotire părintească.

➤ *Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii*

Sprijinul familial este orientat spre familiile cu copii, pentru a preveni și/sau a depăși situațiile de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial. Scopul Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii constă în susținerea dezvoltării capacitaților familiei în creșterea și educația copilului, prin consolidarea factorilor protectori din interiorul familiei și conectarea ei la resursele relevante din comunitate. Serviciul numit se prestează în două forme: sprijin familial primar și sprijin familial secundar. În cadrul sprijinului familial secundar familiile cu copii pot beneficia de ajutor bănesc.

Tabelul 13. Sprijinul acordat familiilor cu copii în situație de risc

Denumire	2018		2019	
	Nr. copii	Suma, lei	Nr. copii	Suma, lei
Sprijin pentru familiile cu copii în situație de risc	161	555205,0	213	703500,0

➤ *Tutela / curatela copii și adopție*

Tutela/curatela reprezintă o formă de protecție, care se instituie asupra copiilor rămași fără ocrotire părintească în scopul educației și îngrijirii acestora, precum și al apărării drepturilor și intereselor lor legitime.

Adopția, este un serviciu tradițional oferit în cadrul sistemului de protecție a copilului și reprezintă protecția drepturilor copilului, prin care se stabilește filiația între cel care adoptă și copil, precum și rudele adoptatorului. Adopția dă naștere unei legături irevocabile, care trebuie să garanteze copilului o protecție absolută.

➤ *Indemnizatii pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă , pentru copiii din serviciul APP, CCTF*

Indemnizațiile pentru copii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, părinților adoptivi, tutorilor/curatorilor li se platesc lunar pentru alimentație, procurarea îmbrăcăminte/încălțăminte, obiectelor de igienă personală, etc.

➤ *Serviciul Suport monetar adresat familiilor/ persoanelor defavorizate*

Acesta este un serviciu social specializat pentru susținerea familiei/persoanei defavorizate pentru prevenirea/diminuarea/depășirea situațiilor de dificultate, precum și pentru prevenirea excluziunii sociale și institutionalizării acestora, în baza necesitătilor identificate.

Tabelul 14. Suport finanțier acordat familiilor defavorizate

Denumire	2018		2019	
	Nr. pers.	Suma, lei	Nr. pers.	Suma, lei
Suport monetar adresat familiilor defavorizate	80	266140,0	79	238600,00

➤ *Protezare și ortopedie, mijloace locomoție*

Asigurarea cetățenilor cu mijloace ajutătoare tehnice, precum și acordarea serviciilor de consultare, tratament și reabilitare a persoanelor cu dizabilități și veteranilor de război în vederea menținerii sănătății și incluziunii lor în societate.

➤ *Reabilitarea sanatorială*

Reabilitare și tratament sanatorial prin acordarea biletelor de reabilitare/recuperare acordate persoanelor în vîrstă și celor cu dizabilități.

➤ *Eliberarea taloanelor de călătorii în statele membre CSI pentru veteranii și persoanele cu dizabilități de pe urma războiului.*

➤ *Compensație pentru serviciile de transport*

Plată pentru compensarea cheltuielilor pentru serviciile de transport următoarelor categorii:

- Persoanele cu dizabilități severe;
- Persoanele cu dizabilități accentuate;
- Copiii cu dizabilități în vîrstă de până la 18 ani;
- Persoanele care însoțesc o persoană cu dizabilitate severă sau un copil cu dizabilități în vîrstă de până la 18 ani;
- Persoanele cu dizabilități locomotorii (inclusiv copiii cu dizabilități locomotorii în vîrstă de până la 18 ani).

Tabelul 15. Compensația acordată pentru servicii de transport public

Denumire	2015		2016		2017		2018		2019	
	Nr. pers.	Suma, lei								
Compensația pentru transport public	3991	1064300	2774	1275400	2981	1521826	2741	1122889	2992	1223000

➤ *Ajutorul social și/sau ajutor pentru perioada rece a anului*

Acordarea ajutorului social și/sau ajutor pentru perioada rece a anului. Aceste prestații se stabilesc de către Direcția asistență socială și protecția familiei, iar plata ajutorului social și APRA se efectuează lunar din bugetul de Stat prin intermediul CNAS.

Dreptul la ajutor social și/sau la ajutor pentru perioada rece a anului beneficiază familiile defavorizate în cazul în care toți membrii adulții ai acesteia se încadrează în cel puțin una dintre următoarele situații:

- au atins vîrstă necesară pentru stabilirea pensiei conform legislației;
- sunt persoane încadrate în diferite grade de dizabilitate;
- sunt şomeri înregistrați la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă și nu refuză participarea la activitățile de interes comunitar;
- se află în perioada dintre săptămâna a 30-a de sarcină și săptămâna a 12-a după naștere în cazul în care copilul se naște mort sau moare în perioada concediului postnatal, ori îngrijește un copil până la vîrstă de 3 ani;

- îngrijesc un membru/membri ai familiei care necesită îngrijire din partea unei terțe persoane conform concluziei consiliului medical consultativ al instituției medico-sanitare publice;
- realizează venituri provenite din salarizare, cu timp integral sau parțial, din activitatea de antreprenoriat sau din activități legate de folosirea terenurilor agricole din extravilanul localităților.

Tabelul 16. Ajutorul social acordat

	2015		2016		2017		2018		2019	
	Nr. pers.	Suma, lei								
Ajutor social	7920	5116643	10474	7767166	9645	6945432	8452	5781562	7452	4978452
APRA	14545	4046505	18314	5838525	17533	5578020	17220	5743150	20342	8438650

➤ *Centrul multifuncțional “Renaștere”* pentru persoane social vulnerabile și cu dizabilități: Servicii sociale din cadrul Centrului multifuncțional “Renaștere” pentru persoane social vulnerabile și cu dizabilități:

- Serviciul social de zi pentru copii în situație de risc;
- Serviciul social pentru copii separați de părinți;
- Serviciul social de plasament temporar pentru persoane vârstnice și persoane adulte cu dizabilități;
- Serviciul social Cuplu părinte – copil.

➤ *Centrului de plasament pentru persoane adulte și vârstnice „Alinare”*
Centrul de plasament pentru persoane adulte și vârstnice reprezintă o instituție publică socială de plasament temporar sau de lungă durată, care prestează un complex de servicii sociale și medicale primare.

Beneficiari ai Centrului sunt persoane care au atins vîrstă standard de adult/vârstnic, boschetari și persoane cu dizabilități, și care, din cauza unor circumstanțe de natură fizică sau soială, au o capacitate scăzută de autodeservire, necesită supraveghere, asistare și îngrijire specializată; Totodată, Centrul oferă asistență socială, suport, îngrijire și supraveghere 24/24 de ore persoanelor cu dizabilități, persoanelor imobilizate, conform certificatului medical.

➤ *alte instituții ce prestează servicii sociale în raionul Rîșcani:*

- Primăria Nihoreni – Azilul de bărăni „Andrei Colibaba” din s. Nihoreni;
- Primăria Mihăileni – Centrul multifuncțional „Dumitru Musteață ” pentru persoane în etate, create de ONG;
- ONG „Moldova AID” – Centrul de zi pentru copii cu dizabilități „Phoenix”;
- ONG „Pelerin” – Centrul de plasament pentru fete în situație de risc „Casa Pelerin”.

Asigurarea cu locuințe și facilități de confort

Conform datelor de la BNS, în anul 2019 fondul locativ al raionului constituia 2 065,8 m², ce denotă o creștere de 0,3% comparativ cu anul 2015 (2003,7 m²). În mediu unui locuitor îi revine 15,2 m², inclusiv: mediu rural – 16,9 m², mediu urban – 11,6 m².

Tabelul 17. Indicatorii privind asigurarea cu locuinte a populației din raion

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Mărimea fondului localităv, mii m ²	2203,7	2056,9	2064,0	2065,7	2065,8
2.	Necesarul de fond locativ, mii m ²					
3.	Intrări în fondul de locuințe, mii m ²	5,5	147,7	8,9	3,6	1,8
3.	Asigurarea populației cu locuințe, m ² /1 locuitor	29,3	30,3	30,6	30,8	31,1
4.	Fondul locativ dotat cu facilități de confort, mii m ²	630,3	871,3	884,1	924,3	942,1
5.	Ponderea suprafeței locuințelor dotate cu facilități de confort, %	31,5	42,4	42,8	44,7	45,6

Trendul indicatorilor ce reflectă dotarea fondului locativ cu facilități de confort denotă o creștere în perioada anilor 2015-2019.

Tabelul 18. Fondul locativ total pe raion dotat cu facilități de confort, km

Nr. Crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Apeduct	464,2	483,0	514,7	536,2	453,7
2.	Canalizare	464,2	483,0	514,7	536,2	453,7
3.	Încalzire centrală	283,5	290,6	296,0	307,7	310,3
3.	Alimentare cu gaze	1 885,3	1 893,9	1 900,0	1 907,6	1 907,8

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

Suprafața totală a fondului locativ al orașului Rîșcani la 01.01.2019 a fost de circa 2065,8 m². 69% din totalul fondului locativ este reprezentat de casele particulare, celelalte 31% reprezentând blocurile cu apartamente. Fondul de locuințe nu s-a extins considerabil în ultimii cinci ani.

2.7 Mediul social-cultural

Cultura

Raionul Rîșcani dispune de un număr mare de valori patrimoniale, cum ar fi muzei, monumente istorice și de artă, complexe arhitecturale, biserici și mănăstiri. Trendul indicatorilor ce reflectă activitatea culturală din raion poate fi urmărit în următorul tabel:

Tabelul 19. Indicatori ce reflectă activitatea culturală din raion

Nr. crt.	Indicatori	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Biblioteci	45	45	45	45	45
2.	Fondul de cărți din biblioteci, nr. de cărți	349865	334141	326092	314458	314960
3.	Cinematografe	-	-	-	-	-
4.	Numărul de filme rulate	-	-	-	-	-
5.	Teatre populare	4	4	4	4	4
6.	Numărul de piese teatrale jucate	12	13	14	16	18
7.	Cluburi, săli de concerte	43	43	43	43	43
8.	Numărul de concerte muzicale organizate	516	520	601	620	628
9.	Muzeu	1	1	1	1	1

10.	Numărul de vizitatori ai muzeelor	8628	9568	11218	13328	15582
11.	Scoli muzicale	3	3	3	3	3
12.	Numărul de elevi în școlile muzicale	415	430	430	455	454
13.	Cercuri de activități culturale, inclusiv:	101	101	111	111	111
	- cercuri de dans	5	5	5	6	6
	- cercuri de pictură	3	3	3	3	3
	- cercuri literare	25	23	26	26	30
	- cercuri teatrale	10	11	11	11	12
14.	Numărul de evenimente culturale organizate	42	36	46	73	75
15.	Volumul de resurse alocate anual pentru promovarea și dezvoltarea culturii în raion, mii. lei	5.410	6.250	6.540	6.850	7.670

Sursa: Direcția Cultură

Case de cultură

Capacitatea celor 43 de case de cultură este de 12,5 mii locuri de spectatori, ceea ce reprezintă 4,5 la sută din numărul total. În medie, la 1000 de locuitori revin 126 de locuri, medie mai mare decât cea pe țară (95 locuri). Starea căminelor culturale este, în mare parte, nesatisfăcătoare și necesită reparații și investiții. Aceasta este cauzată de faptul că în procesul de transmitere a caselor de cultură gestiunea administrațiilor locale nu s-a ținut cont de posibilitățile comunităților respective de a întreține activitatea acestor instituții. Bugetele locale nu dispun de suficiente mijloace financiare. Totuși, în comparație cu alte raioane, autoritățile din raion au marcat unele rezultate, prin renovarea caselor de cultură din localități. Caminele culturale realizează mai multe funcții sociale, cum ar fi de informare, de odihnă, etc. Astfel, pe parcursul anilor 2015-2019 au fost organizate peste 40 manifestări culturale cu o frecvență medie pe an de 35,3 și în mediu a căte 99 de spectatori la o manifestare. Activitățile cultural-artistice din raionul Rîșcani au un impact atât în viața culturală la nivel local, cât și național în special: Festivalul tradițiilor și obiceiurilor de iarnă (bienal), Festivalul interpreților de muzică populară, Festivalul-concurs raional al interpreților de muzică ușoară (bienal), Concursuri literar-artistice.

Biblioteci

Numărul bibliotecilor publice din raion denota o descreștere cu 1 unitate în 2019, comparativ cu anul 2015. Cele 45 de biblioteci din raion reprezintă aproximativ 3,5% din numărul total pe țară și au un fond total de carte egal cu 315 mii de exemplare, ceea ce constituie circa 2% din fondul total de carte pe republică. 30 de biblioteci au fost renovate și utilate cu utilaj și tehnologii informaționale moderne prin proiectul Novoteca, astfel având posibilitatea de a le transforma în centre de documentare și informare.

Din datele menționate, constatăm că fondul de carte este învechit și necesită procurări noi de fonduri de carte. Totodată, este în scădere numărul de cititori, cauzele acestei tendințe negative fiind insuficiența resurselor financiare pentru a completa fondurile de carte și a asigura accesul la Internet în special pentru a atrage tinerii.

Potențialul cultural

Pe lângă cadrul funcțional și infrastructura specifică domeniului diagnosticat (case culturale, biblioteci, muzei, etc.) este foarte important de ținut cont și de faptul, că raionul Rîșcani dispune de un potențial cultural, precum sunt numeroase colective de creație etnografică și de folclor și

meșteri populari. Folclorul muzical are o valoare deosebită, fiind reprezentat de ansambluri etnofolclorice de adulți și copii, orchestre de muzică populară. Prezența acestui potențial uman a dus la organizarea mai multor festivaluri, care devin deja tradiție pentru raion, cum ar fi: Festivalul Tradițiilor și Obiceiurilor de iarnă, Festivalul covorului, Festivalul cântecului pascal, Festivalul importului popular, Un popas pescăresc la marginea de sat etc. Obstacolele existente în practicarea meșteșugurilor populare sunt legate de lipsa organizării desfacerii pe piață a articolelor produse. Nu există un concept și nu este promovat produsul cultural, nu există un raport de interacțiune între regiuni, lipsește un schimb de informații, de produse cultural-artistice.

Principalele probleme și impiedicători cu care se confruntă raionul Rîșcani în domeniul culturii țin, în mare parte de următoarele:

- Lipsa unei Asociații culturale în raion, care ar facilita activitatea culturală;
- Colaborare insuficientă și schimb de informații redus, de produse cultural-artistice etc.;
- Lipsa unei concepții moderne de dezvoltare și reorganizare a caselor de cultură, și bibliotecilor;
- Insuficiența tehnologiilor informaționale în biblioteci;
- Insuficiența fondului de carte în bibliotecile raionului;
- Lipsa rețelelor de difuzare a filmelor, care constituiau un important volum al activității culturale locale;
- Lipsa unui post local de televiziune, care ar asigura participarea oamenilor de cultură locali la TV, precum și promovarea culturii;
- Lipsa unui concept de dezvoltare și promovare a potențialului cultural, precum și a produsului cultural autohton;
- Lipsa de organizare a desfacerii pe piață articolelor produse de meșterii populari;
- Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață;
- Motivație redusă și posibilități limitate de atragere a specialiștilor calificați în domeniul cultură.

Sportul

În anul 2019 în raionul Rîșcani erau atestate: 1 stadion cu tribune de peste 500 locuri, 30 săli sportive, 100 construcții sportive de plan. Majoritatea dintre aceste edificii sunt într-o stare satisfăcătoare sau deteriorate (în mare parte terenurile sportive). Infrastructura raională ce ține de domeniul sportului profesionist este slab dezvoltată. Totuși, școala de sport raională supervizează activitatea a 3 secții sportive la 3 probe diferite – fotbal, baschet și tenis de masă. În aceste secții sunt antrenați circa 400 copii din 12 localități din raion.

Actualmente, în raionul Rîșcani nu există o sală performantă pentru școala de sport, lipsește inventarul sportiv performant, o stare deplorabilă a terenurilor de fotbal, nu este dezvoltată o infrastructură sportivă adițională și una legată de agrement, cum ar fi spațiile verzi dotate cu inventar sportiv, benzi de ciclism, terenuri pentru sportul cu roțile, skateboard, bazin de înot etc. Raionul Rîșcani are la moment în proprietate publică un edificiu sportiv, care ar corespunde unor condiții suficiente contemporane de dotare, igienă și cazare. Drept rezultat, raionul nu poate găzdui competiții de rang republican și internațional. Acest lucru periclităază și posibilitatea atragerii unor investiții majore în infrastructura sportivă. Astfel, conform calculelor, suma alocațiilor pentru sport pe cap de locuitor la ora actuală este de 2,9 lei.

Tabelul 20. Indicatori ce reflectă activitatea sportivă din raion

Nr. crt	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Numărul salilor de sport	30	30	30	30	30
2.	Numărul de locuitori din raion care revine la o sală sportivă	2281	2264	2251	2234	2219
3.	Numărul secțiilor de sport, inclusiv:					
	Fotbal	31	33	38	29	31
	Volei					
	Baschet	18	17	19	17	17
	Tenis de masa	23	23	22	21	21
	Alte tipuri de sechii (orientare sportivă)	4	4	2	2	
4.	Volumul de resurse alocate anual pentru promovarea și dezvoltarea sporturilor în raion, mil. lei	130,620	130,100	130,231	131,712	130,000

Pentru dezvoltarea și promovarea activităților sportive din raion în următorii ani există următoarele oportunități:

- Reabilitarea infrastructurii sportive la nivel local prin consolidarea bazei tehnico-materiale a infrastructurii existente și crearea unei infrastructuri noi prin:
 - Majorarea alocațiilor bugetare;
 - Atragerea fondurilor extrabugetare;
 - Crearea de parteneriate publice-private.
- Îmbunătățirea procesului de organizare a activităților sportive:
 - Perfecționarea și instruirea continuă a cadrelor;
 - Atragerea și menținerea tinerilor specialiști în cîmpul muncii;
 - Desfășurarea mai multor campionate de sport colectiv la nivel raional: volei, baschet, fotbal (cu implicarea mai multor tineri din raion);
 - Formarea echipei raionale de volei, baschet, fotbal, pentru a participa la competițiile naționale;
 - Organizarea Săptămânii sportului în fiecare instituție pentru promovarea activităților sportive.

Mass media

Mass-media locală este reprezentată prin activitatea a doar unui singur ziar raional „Evenimentul actual”. Redacția este amplasată în incinta Consiliului Raional Rîșcani. Publicația informează cititorii despre stările și nouătăile din raionul și orașul Rîșcani, plasează anunțuri de interes local și zonal, precum și anunțuri de publicitate. Ziarul „Evenimentul actual” are 4 pagini. În cadrul întreprinderii activează 2 reporteri. Din discuțiile cu cetățenii, putem concluziona că influența reală pe care o are publicația menționată asupra opiniei publice din raion este una redusă. În raionul Rîșcani nu există ziariști sau reporteri care s-ar bucura de popularitate în rândul locuitorilor și ar reuși să devină formatori de opinie. În raion nu funcționează vreun post de radio și nici canal TV local. Totodată, cea mai populară metodă de comunicare sunt rețelele de socializare, efectul căror predomină considerabil sursele tradiționale de media.

2.8 Mediul ambiant și situația ecologică

Factorii calității mediului: apele, solurile, aerul

Poluarea apelor

Factorii principali care pot influența calitatea apelor sunt: rețeaua învechită de colectare și transport a deșeurilor menajere, evacuarea ineficientă a apelor uzate menajere și industriale din oraș care prezintă pierderi, existența localităților care nu beneficiază de servicii de canalizare, tehnologia învechită de tratare a stațiilor de epurare, folosirea necorespunzătoare a metodelor și mijloacelor de administrare a îngrășământelor chimice sau a substanțelor fitosanitare. Acești factori afectează atât calitatea apelor de suprafață cât și pânza freatică prin depășirea limitelor admise pentru următorii indicatori: substanțe organice (CBO5, CCOCr) hidrogen sulfurat, amoniu.

Este de constatat, că trendul indicatorilor ce reflectă gradul de poluare a apelor de suprafață din raion rămâne constant și nu denotă o poluare sporită a apelor de suprafață. În raion nu sunt surse de poluare sporită a apelor de suprafață.

Tabelul 21. Gradul de poluare a apelor de suprafață din raion

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Concentrația de sulfați (Indicele de concentrație/LMA)	≤250,0	≤250,0	≤250,0	≤250,0	≤250,0
2.	Concentrația de azotați (Indicele de concentrație/LMA)	nu>3	nu>3	nu>3	nu>3	nu>3
3.	Concentrația de fosfați (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-
4.	Concentrația de metale grele (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-
5.	Concentrația de pesticide (Indicele de concentrație /LMA) Prut	≤0,05	≤0,05	≤0,05	≤0,05	≤0,05
6.	Concentrația de hidrocarburi (Indicele de concentrație /LMA) Prut	≤0,1	≤0,1	≤0,1	≤0,1	≤0,1
7.	Numărul surselor concentrate de poluare a apelor de suprafață	1	1	1	1	1
8.	Numărul bazinelor acvatice în care nivelul de poluare a apelor de suprafață depășește LMA	1	1	1	1	1
9.	Alți indicatori relevanți					

Totuși, un grad sporit de poluare are râul Copăceanca, pe malurile căruia sunt prezente un număr sporit de gunoiști spontane. Un alt factor ce contribuie major la poluarea apelor este ineficiența și insuficiența stațiilor de epurare a apelor. Există printre problemele menționate mai sus probleme care reprezintă provocări strategice pentru raion:

- Deversarea apelor uzate infușionat epurate de la stațiile de epurare din or. Rîșcani, or. Costești, s. Aluniș, s. Nihoreni, s. Văratic;
- Lipsa sistemelor de canalizare și stațiilor de epurare a apelor uzate în majoritatea localităților rurale;
- Depozitarea deșeurilor menajere solide în fiecare localitate pe platforme care nu sunt special amenajate (gunoiștile coordonate), existența gunoiștilor nesancționate;
- Utilizarea necontrolată în agricultură a produselor de uz fitosanitar, inclusiv și în zona de protecție a bazinelor de apă.

Conform datelor Centrului de Sănătate Publică Bălți , pe parcursul anilor 2015-2019 s-a menținut un nivel ridicat de necorespondere a calității apei din sursele centralizate și decentralizate. Trendul indicatorilor ce reflectă gradul de poluare a apelor subterane din raion denotă următoarele date:

Tabelul 22. Gradul de poluare a apelor subterane din raion

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Concentrația de sulfati (Indicele de concentrație/LMA)	≤250	≤250	2/>250	≤250	6/<250	≤250
2.	Concentrația de azotați (Indicele de concentrație/LMA)	≤50	≤50	≤50	≤50	≤50	≤50
3.	Concentrația de fosfați (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-	-
4.	Concentrația de metale grele (Indicele de concentrație /LMA)	1/>0,3	2/>0,3	0	2/>0,3	8/>0,3	1/>0,3
5.	Concentrația de pesticide (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-	-
6.	Concentrația de hidrocarburi (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-	-
7.	Numărul surselor concentrate de poluare a apelor subterane	0	0	0	0	0	0
8	Numărul zonelor din raion unde gradul de poluare a apelor subterane depășește LMA	3	3	3	3	3	3
9.	Aria însumată a suprafețelor de teren unde nivelul de poluare a apelor subterane depășește LMA	0	0	0	0	0	0
10.	Alți indicatori relevanți fluor	18/>1,5	26/>1,5	25/>1,5	29/>1,5	45/>1,5	51/>1,5

Dinamica indicatorilor privind gradul de poluare a apelor subterane din raion relevă prezența poluării cu sulfat, fier și fluor într-un număr mare de surse de apă potabilă. Zonele cu cele mai poluate ape subterane sunt: or. Rîșcani, or. Costești, localitățile din zona Prutului. Principalele probleme legate de gradul de poluare a apelor subterane cu care se confruntă raionul în ultimii ani pot fi enunțate prin:

- Poluarea are loc în straturile telurice naturale din care provine apa de profunzime;
- Uzura și ineficiența stațiilor de epurare;
- Localități nesalubre, cu număr mare de depozite de deșeuri spontane, amplasate deseori în preajma surselor de apă;
- Existenza sondelor arteziene construite în perioada sovietică și care la momentul prezent sunt neexploatare, abandonate, deteriorate, care necesită a fi tamponate conform cerințelor sanitare;
- Existenza sondelor arteziene la balanța APL sau agenți economici la care zone sanitare de protecție (brâul I) nu sunt îngrădite, amenajate;
- Prezența gunoiștilor neconforme în zona de protecție a sondelor;
- Cadrul legislativ imperfect privind regulile și cerințele referitor la: întreținere a animalelor domestice în gospodăriile individuale (reglementarea numărului de animale/păsări, distanță până la sursele de apă, construcții locative și.a.), modul de depozitare/compostare a deșeurilor animaliere (bălgarul) inclusiv în gospodăriile private și complexele animaliere.

Astfel, din 54 de localități din raion numai în 6 este organizată evacuarea deșeurilor menajere solide. Ameliorarea gradului de poluare a apelor subterane poate fi realizată prin realizarea unui management eficient al deșeurilor și instalarea stațiilor de epurare a apelor poluate de profunzime.

Poluarea solului

Solul, ca rezultat al interacțiunii tuturor elementelor mediului și suport al întregii activități umane, este influențat puternic de acestea, atât prin acțiuni antropice, cât și ca urmare a unor fenomene naturale. Sursele de poluare a solului sunt fizice (datorate utilajelor și tehnologiei de cultivare a solurilor), chimice (utilizarea îngărișămintelor, pesticidelor, ierbicidelor), biologice (nerespectarea concentrației de reziduuri, dejecțiilor solide și lichide aplicate) și poluarea radioactivă din aer.

Tabelul 23. Gradul de poluare a solului din raion

Nr. crt	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1	Poluarea cu îngărișăminte chimice					
1.1	Concentrația amoniului (Indicele de concentrație/LMA)	-	-	-	-	-
1.2	Concentrația azotărilor (Indicele de concentrație/LMA)	≤130	≤130	≤130	≤130	≤130
1.3	Concentrația azotărilor (Indicele de concentrație/LMA)	-	-	-	-	-
1.4	Concentrația nitrărilor (Indicele de concentrație/LMA)	-	-	-	-	-
1.5	Numarul zonelor din raion unde gradul de poluare a solurilor cu îngărișăminte chimice depășește LMA	≤130	≤130	≤130	≤130	≤130
1.6	Aria însumată a suprafețelor de teren unde poluarea cu îngărișăminte chimice depășește LMA	0	0	0	0	0
1.7	Numărul surselor concentrate de poluare a solurilor cu îngărișăminte chimice	0	0	0	0	0

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

Principalele activități și fenomene care influențează negativ calitatea solului pe teritoriul raionului Rîșcani sunt reprezentate prin:

- Depozitarea incorectă a deșeurilor menajere și a dejecțiilor animaliere din gospodăriile private;
- Deșeurile și rezidurile provenite din agricultură neutilizate;
- Aerosolii încărcăți cu diferite substanțe poluante;
- Utilizarea necontrolată în agricultură a produselor de uz fitosanitar.

Deșeurile menajere sunt depozitate uneori pe terenuri sensibile (în apropierea locuințelor, a apelor de suprafață sau subterane). Depozitele nu sunt amenajate corespunzător pentru protecția mediului, depozitarea deșeurilor fiind necontrolată, deschisă, fără suprafață de nivelare, conducând la poluarea solurilor din zonele respective.

În funcție de natura problemelor care afectează solurile din raionul Rîșcani, se disting zone cu:

- Soluri degradate prin exces de umiditate și inundații, localizate în zona Prutului, circa 8,2 %;
- Soluri degradate de alunecări de teren și eroziuni torențiale, localizate pe versanții cu pante mari și medii, circa 4,8 %;
- Relieful accidentat, ploile torențiale, sectoarele mici de terenuri împădurite, contribuie la erodarea solurilor, intensificarea alunecărilor de teren.

Poluarea aerului

Calitatea aerului în raionul Rîșcani este influențată preponderent de emisiile întreprinderilor, cazangerilor și surselor casnice. Conform datelor prezентate de subdivismunile teritoriale ale Inspectoratului Ecologic de Stat trendul indicatorilor ce reflectă gradul de poluare a aerului din raion este constant poluant.

Tabelul 24. Gradul de poluare a aerului din raion

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Concentrația dioxidului de sulf (Indicele concentrației/LMA)	6/>0,5	≤0,5	≤0,5	17/>0,5	≤0,5
2.	Concentrația oxidului de azot (Indicele concentrației/LMA)	-	-	-	-	-
3.	Concentrația dioxidului de azot (Indicele concentrației/LMA)	8/>0,085	≤0,085	≤0,085	13/>0,085	7/>0,085
4.	Cofconcentrația oxidului de carbon (Indicele concentrației/LMA)	-	-	-	-	-
5.	Concentrația hidrocarburilor (Indicele concentrației/LMA)	-	-	-	-	-
6.	Numărul zonelor din raion în care gradul de poluare a aerului depășește LMA	2	0	0	3	2
7	Aria însumată a zonelor unde gradul de poluare a aerului depășește LMA	-	-	-	-	-
8	Numărul surselor concentrate de poluare a aerului	1	0	0	1	1

Principalele probleme legate de poluarea aerului cu care se confruntă raionul în ultimii 5 ani se referă la:

- Cresterea numărului de automobile cu termen de exploatare mare, cu uzură tehnică înaltă;
- Emisii necontrolate de la arderea deșeurilor, resturilor vegetale în cîmp deschis.

Drept recomandări privind ameliorarea gradului de poluare a aerului din raion pot servi următoarele acțiuni:

- Direcționarea transportului pe drumurile intravilane ale localităților;
- Efectuarea unui control tehnic riguros al autovehiculelor cu investigații ale gazelor de eșașament.

2.9 Infrastructură și utilități publice

2.9.1 Rețeaua de transport

Lungimea totală a drumurilor publice din raionul Rîșcani constituia în anul 2019 – 82,6 km. Orașul Rîșcani se află la 3 km de la traseul național M-5. 18% din drumurile raionului Rîșcani sunt de importanță națională. Drumurile locale reprezintă 82% din distanța totală a drumurilor, 53,79% din acestea sunt cu îmbrăcăminte rigidă.

Conform sondajului de opinie realizat, doar 23% din populație este satisfăcută de iluminatul public și circa 16% de calitatea infrastructurii drumurilor.

Principalele probleme privind exploatarea și dezvoltarea rețelei de transport sunt următoarele:

1. Resurse insuficiente pentru reconstrucția și repararea drumurilor;
2. Sectoare de drumuri deteriorate, greu accesibile pentru oameni.
3. Uzarea unităților de transport din cauza stării nesatisfăcătoare a rețelei de drumuri.
4. Încălcări frecvente ale prevederilor Regulamentului transporturilor auto de călători și bagaje.

Tabelul 25. Indicatori privind utilizarea rețelei de drumuri în raionul Rîșcani

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1.1	Lungimea totală a drumurilor din raion, km Inclusiv:	294,0	294,0	289,0	289,0	289,0	289,0
	• drumuri de importanță națională, km	113,61	113,61	108,61	108,61	108,61	108,61
	• drumuri de importanță locală, km	180,39	180,39	180,39	180,60	180,60	180,60

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

2.9.2 Rețeaua de alimentare cu apă și canalizare

Este de menționat faptul, că pe fonul creșterii numărului de sisteme de aprovizionare centralizată cu apă a populației crește numărul beneficiarilor de aceste servicii, ponderea populației asigurată prin intermediul sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă înregistrează o creștere lentă, dar insuficientă.

Tabelul 26. Lista întreprinderilor municipale din raion prestatore de servicii AAC

Nr. crt.	Primăria	Denumire IM	Lungimea apeduct, km
1	Rîșcani	IM. „Gospodarie comunală Rîșcani”	53,4
2	Costești	IM.G.F.L. “Apa-Canal”Costești	23,8
3		IM. “salubrizarea-Costești”	
4	Braniste	IM. “Apă Canal S “Braniste” raionul Rîșcani”	21,3
5	Corlăteni	IM. “Corlateni-Servcom”	19,6
6	Duruitoarea Nouă	IM. “Duruitoarea-Nouă”	7
7	Gălășeni	IM. “Gospodarie Comunală Inovație Gălășeni”	20,98
8	Grinăuți	IM. “Servicii-Grinăuți”	
9	Horodiște	IM. “Spirivlad-Service”	13

10	Malinovscoe	IM. "Prim-Servicii-Malinovscoe"	9,7
11	Mihăileni	IM. "Mihăileni-Servive"	32
12	Nihoreni	IM. "Comunservice-Nihoreni"	21
13	Racăria	IM. "Prim-Servicii-Racăria"	5,5
14	Singureni	IM. "Viitorul Singureni" SRL,,Salubricom-Expert"	13,1
15	Sturzeni	IM. " Apă-Canal-Sturzeni"	13
16	Şaptebani	IM. "Şaptebani-Servicii"	21,5
17	Văratic	IM. "Pro-Văratic"	16,8
18	Zaicanî	IM. "Moara Ladului"	31

Rețeaua de apă potabilă din raionul Rîșcani are o lungime de 497,77 km estimată în anul 2018. Rețeaua de canalizare a orașului are o lungime de 20,7 km. Serviciul de apă și canalizare la nivelul or. Rîșcani este furnizat de catre Întreprinderea Municipală "Gospodaria comunală Rîșcani". La momentul actual veniturile înregistrate din plata serviciilor conform tarifelor existente nu acopera cheltuielile pentru întreținerea sistemului. Pentru reabilitare și extindere sunt necesare surse financiare suplimentare, sau majorare de tarif. Comparativ cu tarifele din alte orașe din aceeași regiune pentru populație tariful este de mărime medie, depășind tariful din mun. Balti. Comparativ cu tarifele plătite în Chișinău, tariful din Rîșcani de asemenea este mai mare.

Tabelul 27. Indicatorii ce reflectă starea de lucruri privind exploatarea, întreținerea și extinderea rețelei de alimentare cu apă și canalizare în raion

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
1. Exploatarea rețelelor de alimentare cu apă						
1.1	Volumul anual de apă transportat prin rețele către consumatori, mii m ³	870,1	900,4	842,5	879,3	905,5
1.2	Pierderile anuale de apă din cauza defecțiunilor rețelelor de alimentare cu apă, mii m ³	158,4	164,7	133,9	128,2	116,8
1.3	Ponderea pierderilor anuale de apă în volumul total anual de apă transportat, %	18,2	18,3	15,9	14,6	12,9
1.4	Echivalentul banesc al pierderilor anuale da apă din cauza defecțiunilor rețelelor de apă din raion, mil. lei	1,41	1,51	1,33	1,32	1,28
2. Extinderea rețelelor de alimentare cu apă						
2.1	Lungimea totală a rețelei de alimentare cu apă, km	401,3	405,9	438,2	442,5	453,7
2.2	Lungimea porțiunilor noi de rețea construite în decursul anului, km		4,6	32,3	5,3	11,2
2.3	Numărul de gospodării care nu sunt conectate la rețeaua de alimentare cu apă	10516	10339	8985	8644	8414
2.4	Ponderea gospodăriilor care nu sunt conectate la rețeaua de alimentare cu apă în numărul total al acestora, %	41,5	41,3	36,1	34,8	34,2
3. Extinderea rețelelor de canalizare						
3.1	Lungimea totală a rețelei de canalizare, km	31,7	31,7	31,7	49,1	49,1
3.2	Numarul de gospodării care nu sunt conectate la rețeaua de canalizare	23144	22932	22757	22564	222248
3.3	Ponderea gospodăriilor care nu sunt conectate la rețeaua de canalizare în numărul total al acestora, %	91,4	91,2	91,1	90,9	90,3

2.9.3 Rețelele energetice

Rețelele de distribuție a energiei electrice SA „RED-Nord” asigură iluminatul public și consumul utilizatorilor de pe întreaga suprafață a raionului. SA „FEE-Nord” asigură furnizarea energiei electrice în condiții de eficiență și de fiabilitate. Nu există disfuncționalități din punct de vedere al alimentării cu energie electrică, orașul fiind electrificat în totalitate. Cu toate acestea se impune extinderea rețelei existente către zonele propuse pentru a fi incluse în spațiul intravilan, în ideea alimentării unor noi potențiali consumatori. Traseele liniilor electrice urmăresc în general cursul străzilor, în acest fel asigurându-se și iluminatul public. Cu toate acestea există zone periferice încă neiluminate. În raion nu există sisteme de producere sau alimentare cu energie alternativă.

2.9.4 Rețelele de telecomunicații

Raionul Rîșcani este în aria de acoperire a operatorilor de telefonia fixă și telefonia mobilă:

- telefonia fixă Moldtelecom, care are o acoperire de circa 65%;
- telefonia mobilă Orange, Moldcell și Unite cu acoperire totală de circa 83%.

Pe parcursul anului se observă o creștere de conectare a populației la rețelele de internet la diverse companii .

În ceea ce privește serviciile poștale și de curierat, este de menționat faptul că raionul Rîșcani deține un oficiu poștal funcțional, bine amenajat și dotat. La acesta se mai adaugă și sediul Moldtelecom, fiind în stare bună de funcționare. Astfel, se poate constata, că în ceea ce privește serviciile de comunicație, în Rîșcani nu sunt semnalate probleme serioase.

2.9.5 Infrastructura administrativă

Councilul raional Rîșcani este situat în cartierul central al orașului cu adresa juridică str. Independenței, 38. Localul reprezintă o clădire cu 4 niveluri. Toate birourile sunt dotate cu mobilierul și echipamentul necesar activității funcționarilor.

2.9.6 Managementul deșeurilor

În baza evaluării datelor prezentate de Centrul de Sănătate Publică Bălți, în raionul Rîșcani s-a constatat că ponderea spațiilor de trai cu acces la colectarea centralizată a deșeurilor în anul 2015 alcătuia 10,3%, având o tendință de creștere pe parcursul a 5 ani atingând cifra de 36% în anul 2019.

La nivelul orașului Rîșcani gestionarea serviciului public în domeniul colectării și evacuării deșeurilor, precum și de întreținere a spațiilor verzi este efectuată de Întreprinderea Municipală „Gospodăria Comunală Rîșcani”. Ponderea gospodăriilor ce beneficiază de serviciul de salubrizare este de 36%. În ultimii 3 ani a fost înregistrată o creștere cu 3,8% a numărului de beneficiari. Tarifele plătite de către populație pentru serviciile de salubrizare din localitate sunt de 8-10 lei/lună, iar tarifele plătite de către agenții economici pentru serviciile de salubrizare sunt de 138 lei/lună, indicatori ce au ramas constanti in perioada 2015-2019. Deseurile menajere colectate nu sunt utilizate ca sursă energetică pentru producerea energiei termice sau energiei electrice. Frecvența efectivă medie de colectare a gunoiului este de 1/7 zile.

Printre principalele probleme referitor la managementul deșeurilor în raionul Rîșcani pot fi menționate:

- Nu există depozit regional pentru deșeuri în zona adiacentă;
- Nu există suficientă tehnică specializată;
- Nu există containere suficiente pentru colectarea deșeurilor;

- Populația nu conștientizează consecințele ce afectează sănătatea oamenilor din cauza deșeurilor;
- APL nu dispun de capacitate suficiente pentru crearea și gestionarea sistemelor de management eficient al deșeurilor.

Totodată, o provocare importantă privind gestionarea deșeurilor se referă la *necesitatea stabilirii și atribuirii unui teren pentru platforma raională de transfer al deșeurilor conform Strategiei privind gestionarea deșeurilor aprobată prin HG nr. 248 din 10-04-2013.*

Ca urmare, trebuie menționate și posibilitățile ce pot fi realizate în următorii 5 în domeniul managementului deșeurilor:

- Lichidarea gunoiștilor neautorizate, îndeosebi cele care sunt amplasate în zone de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă;
- Amenajarea zonei de agrement autorizată, conform cerintelor în zona de protecție a râului Prut și a lacului de acumulare Costești-Stânca (localitățile Costești, Duruitoarea Veche, Dumeni, Duruitoarea Nouă, Văratic.

2.10 Guvernarea locală

2.10.1 Securitatea locuitorilor

Obiectivul general al acestui sector de activitate îl reprezintă creșterea climatului de siguranță a cetățenilor, pe fondul reformării sectorului responsabil de securitatea cetățenilor. Inspectoratul de Poliție Rîșcani, ca unitate teritorială din subordinea Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, este instituția specializată care exercită pe raza raionului atribuții privind apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății private și publice, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, precum și respectarea ordinii și liniștii publice, în condițiile legii. Activitatea Inspectoratului de Poliție Rîșcani constituie un serviciu public specializat și se realizează în interesul persoanei, al comunității, precum și în sprijinul altor instituții, exclusiv în baza și executarea legii. Inspectoratul de Poliție Rîșcani are un personal în număr de 88 angajați. Din datele statistice s-a constatat că indicenta generală a criminalității per 100000 populație din raion în anul 2015 constituia 448 de cazuri cu o tendință ușoară de scădere până în anul 2019 la 420 de cazuri. Comparativ cu media națională, totuși, incidența generală a criminalității din raion rămâne mai joasă.

Tabelul 28: Rata generală a criminalității în raionul Rîșcani

Denumirea indicatorilor	2015	2016	2017	2018	2019
Pe teritoriul raionului	448	602	447	432	420
Inclusiv crime cu caracter economic	33	44	17	5	0
Situată în republică	36 609	38 856	32 956	29 879	29 664
Inclusiv crime cu caracter economic	1104	973	687	409	386

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

2.10.2 Serviciile administrative

APL Rîșcani oferă cetătenilor acte după necesitate. În cadrul APL există proceduri scrise, liste de documente necesare de prezentat privind etapele și modalitatea de eliberare a tuturor tipurilor de documente eliberate cetătenilor.

Datele din chestionar reflectă că pentru documentele/actele eliberate de către APL sunt stabilite instrucțiuni clare privind eliberarea acestora. La nivelul APL există un ghid informativ pentru angajații Primăriei cu privire la cerințele față de actele eliberate.

În ceea ce privește tehnologiile utilizate pentru perfectarea documentelor, datele din chestionar arată că APL utilizează în ultimii ani tehnologiile moderne.

Pentru depunerea și soluționarea reclamațiilor depuse de cetăteni către Autoritatea Publică Locală sunt stabilite în cadrul APL o serie de proceduri. Informația referitoare la procedurile administrative și liste de documente necesare este afișată doar pe panourile informative ale Primăriei.

Administrația publică asigură furnizarea serviciilor publice către populație din domeniile:

- Construcții, gospodărie comunală și drumuri;
- Urbanism;
- Protecție civilă;
- Tineret și sport;
- Planificare bugetară.

În cadrul primăriilor deocamdată nu sunt create ghișeuri unice și nu sunt birouri amenajate pentru primirea cetătenilor. Prin urmare interacțiunea beneficiari – funcționari se face în birourile funcționarilor. Sediile Primăriilor s-au arătat a fi amenajat pentru accesul în sediu pentru persoanele cu disabilități fizice.

2.10.3 Managementul serviciilor publice

Pe teritoriul raionului Rîșcani activează mai multe întreprinderi care gestionează servicii publice în diverse domenii de utilitate publice: aprovisionare cu apă și canalizare, lucrări de construcție, reconstrucție a caselor de locuit și obiectelor de menire socială, gestionarea serviciului de colectare și evacuare a deșeurilor, lucrări de înverzire și salubrizare, iluminatul stradal, protejarea și funcționarea piețelor, etc.

Acstea sunt:

- SA „Drumuri Rîșcani” – gestionarea rețelei de drumuri;
- SA „RED-Nord” – gestionarea rețelelor electrice;
- SA „FEE-Nord” – furnizarea energiei electrice;
- ÎM asigurarea cu apă potabilă și canalizare, acumularea și transportarea deșeurilor menajere, lucrări de înverzire și salubrizare;
- SRL „Salubricom-Expert” Singureni – gestionarea serviciului de colectare și evacuare a deșeurilor din 6 unități administrativ-teritoriale (UAT) din raionul Rîșcani și 1 UAT din raionul Drochia (com. Pelinia).

2.10.4 Managementul finanțelor publice locale

Conform datelor de la Consiliul raional Rîșcani realizarea bugetului raional comparativ cu cel planificat în perioada anilor 2016-2019 demonstrează constant o tendință pozitivă (o creștere de aproximativ 13% în 2019 comparativ cu 2016).

La elaborarea bugetului raional se utilizează clasificarea funcțională bugetară, pe când ceea ce economică se utilizează mai puțin. În documentația bugetară nu se iau în considerare așa elemente ca previziunea macroeconomică, cursul valutar și estimarea impactului.

În ultimii 4 ani (2016-2019) costurile administrative anuale ale UAT demonstrează o creștere constantă (cu circa 30% în 2019 comparativ cu 2016), iar volumul cheltuielilor de personal are o creștere de 41,36% în 2019 față de anul 2016.

În concluzie putem menționa că resursele financiare utilizate în cadrul raionului Rîșcani (cumulativ bugetul raional și bugetele UAT din raion) sunt insuficiente pentru asigurarea unei dezvoltări durabile la nivel de raion, inclusiv datorită faptului că nu a fost realizată reforma descentralizării administrative, inclusiv a componentei financiare.

Tabelul 29: Principalii indicatori ai bugetului raionului Rîșcani

1. Bugetul planificat/realizat al raionului Rîșcani în perioada 2011-2014:

Planificat:	Realizat:
2016 – 234314506 lei	2016 – 225347940 lei
2017 – 264995078 lei	2017 – 260441620 lei
2018 – 276083030 lei	2018 – 269586880 lei
2019 – 303281056 lei	2019 – 295401237 lei

2. Nivelul veniturilor proprii ale APL în intervalul 2016-2019 realizate prin colectarea taxelor și impozitelor locale (total)

57862668 lei prevăzut în 2016	52903100 lei efectiv realizat
49272256 lei prevăzut în 2017	50311141 mii lei efectiv realizat
54550921 lei prevăzut în 2018	57112095 mii lei efectiv realizat
51549485 mii lei prevăzut în 2019	57630649 mii lei efectiv realizat

Volumul veniturilor proprii realizate prin colectarea taxelor și impozitelor locale, mii lei

I. Planificate	2016	2017	2018	2019
a) Impozit pe proprietate	7276300	8463431	8440036	8329832
a) Impozit funciar	6414600	7041520	4778703	6598200
b) Impozit pe venit persoane fizice	14741400	15545800	15527900	20090300
c) Taxe locale	4954400	9644600	4014100	4223206
d) Alte venituri fiscale total și nefiscale	30890568	15618425	24568885	18816147
II. Colectate	2016	2017	2018	2019
a) Impozit pe proprietate	7619500	8619446	8532870	8554144
b) Impozit funciar	6710375	6962429	4971336	6670481
c) Impozit pe venit persoane fizice	16346261	19687007	21633886	23520994
d) Taxe locale	4405801	10165487	4094480	4196604
e) Alte venituri fiscale total și nefiscale	24513538	11839201	22850859	21358907

3. Volumul defalcarilor/transferurilor bugetare pentru execuția bugetară a anilor 2016-2019:

2016 - 172448840 lei
2017 - 210130479 lei

2018 - 212474785 lei
2019 - 237770588 lei

4. Costurile administrative anuale ale UAT (grupa 1):

2016 – 28502321 lei
2017 – 31368310 lei
2018 – 32584615 lei
2019 – 37028954 lei

5. Volumul cheltuielilor de personal: salariu:

2016 – 16313142 lei
2017 – 16959844 lei
2018 – 17933763 lei
2019 – 23059869 lei

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

2.10.5 Transparency procesului decizional

În activitatea sa Consiliul raional Rîșcani se conduce de proceduri clar definite, cu subiecți implicați în procesul de inițiere, elaborare, promovare și aprobare a proiectelor de decizii.

În perioada 2017-2019 au avut loc 25 de ședințe ale Consiliului raional Rîșcani toate fiind publice cu acces liber pentru cetățeni.

În această perioadă au fost adoptate 473 proiecte de decizie, dintre care pentru 257 proiecte de decizii a fost solicitată opinia cetățenilor, a structurilor societății civile, a sectorului privat, etc. Totodată, 58 de decizii au fost adoptate prin intermediul dezbatelerilor publice organizate de către specialiștii Consiliului raional.

Informarea direcționată a cetățenilor are loc prin informare generală pe panoul informativ și pagina web www.consiliu.riscani.md, proiecte de decizii și ziarele locale.

În perioada 2011-2014 numărul de proiecte de decizii în care au fost prezentate amendamente în cadrul consultării cu publicul este de 29. Mai detaliat activitatea Consiliului raional Rîșcani este reprezentată în Tabelul 38.

Tabelul 30: Activitatea Consiliului raional Rîșcani în perioada 2011-2014

Nr.	Indicatori	2016	2017	2018	2019
1.	Numărul de ședințe ale consiliului raional	8	8	9	
1.1	Inclusiv: numărul de ședințe desfășurate public	8	8	9	
2.	Numărul de proiecte de decizii ale Consiliului raional				
2.1	Numărul de proiecte de decizii ale Consiliului raional examinate	123	132	107	
2.2	Numărul de proiecte de decizii ale Consiliului raional adoptate	120	119	107	
2.2.1	Inclusiv: numărul de proiecte de decizii ale consiliului raional consultate cu publicul	49	110	98	
2.2.2	numărul de proiecte de decizii prin audieri publice organizate	17	18	23	
3.	Nr. de ședințe ale comisiilor consultative de specialitate ale Consiliului raional	24	24	27	

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

2.10.6 Capacitatea factorului uman din APL și evaluarea resurselor

La nivelul Consiliului raional Rîșcani există Manualul de proceduri privind condițiile de recrutare, selecție, încadrare și promovare a personalului.

CR Rîșcani are elaborate procedurile de evaluare a performanțelor angajaților. În cadrul CR Rîșcani activează 58 de specialiști cu statut de funcționar public, care au studii superioare sau superioare incomplete. Aceasta atestă un nivel înalt al potențialului uman al APL. Femeile angajate reprezintă 62 % din totalul funcționarilor publici, ponderea bărbaților fiind de 74 %.

Structura funcționarilor Consiliului raional este polietnică. Toate funcțiile pentru funcționari publici din primărie dispun de fișe de post. Angajații sunt evaluați o dată pe an. Datorită bugetului raional redus anual nu se aloca resurse suficiente pentru instruirea funcționarilor publici și consilierilor raionali. Deși CR Rîșcani dispune de o politică de promovare și pregătire a personalului, de un plan de dezvoltare instituțională, ele pot fi aplicate în deplină măsură doar în cazul existenței unor resurse suficiente în bugetul raional.

Tabelul 31: Capacitatea factorului uman al Consiliului Raional Rîșcani

1. Persoane cu statut de funcționar public angajate la CR: Femei: 43 Bărbați: 15					
2. Persoane angajate suplimentar conform organigramei tip a CR: Femei: - Bărbați: -					
3. Fluctuația persoanelor angajate și eliberate din funcție în perioada 2017-2019:	2017	2018	2019		
a) Bărbați angajați:	3	3	5		
b) Femei angajate:	3	4	3		
c) Bărbați eliberați din funcție:	2	3	7		
d) Femei eliberați din funcție:	1	0	5		

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

2.11 Analiza SWOT sectorială a raionului Rîșcani

Puncte Tari	Puncte Slabe
Economie și turism <ul style="list-style-type: none"> Așezarea geografică favorabilă în apropierea râului Prut și frontierei cu UE Acces direct la traseul rutier internațional Brest-Chișinău-Odesa Acces la puncte de trecere a frontierei Specialiști calificați în diverse domenii de activitate profesională Resurse naturale bogate: bazine acvatice, sol fertil cu bonitate ridicată, rezerve de ape de suprafață, lac de acumulare, 	Economie și turism <ul style="list-style-type: none"> Dezvoltarea slabă a sectorului industrial Insuficiența sistemelor de irigare pentru sectorul agricol Insuficiența pensiunilor turistice, a treseelor turistice și a zonelor de agreement autorizate Piața de muncă instabilă, venituri mici ale populației Nivel redus de comunicare și colaborare între sectoarele public și privat

<ul style="list-style-type: none"> • Zăcăminte minerale • Agricultură cu potențial pentru dezvoltare și export • Consolidarea la 82% a terenurilor agricole • Surse proxime de apă potabilă (râul Prut și apă subterană) • Regiune cu potențial turistic atraktiv (obiective istorice, relief variat, tradiții de meșteșugărit, etc.) • Resurse naturale pentru dezvoltarea turismului: cariere, lacul de acumulare, grote, suta de movile, etc. • Existența obiectelor strategice: hidrocentrala, piața alimentară en-gros interraională, întreprinderi mixte, etc. • Apropierea de Zona Economică Liberă (ZEL) Bălți <p>Infrastructura, eficiența energetică și utilități publice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proiecte în domeniul AAC finanțate de Ministerul Mediului, GIZ, alți donatori • Documentația tehnică elaborată în sectorul Aprovizionării cu apă și canalizare (AAC) <p>Infrastructură socială: educație, sănătate, asistență socială</p> <ul style="list-style-type: none"> • Experiență în elaborarea și implementarea proiectelor sociale, economice și culturale • Infrastructura socială dezvoltată: instituții de învățământ, colective artisitice model, centre de meșteșugărit, etc. • Centre de sănătate moderne • Rețea de OMF • Spital raional conform standardelor • Centru multifuncțional de asistență socială • Centrul de zi pentru copiii cu dizabilități • Rețea educațională cu 3 nivele: colegii, școli profesionale, licee, gimnaziu • Rețea extinsă de instituții de asistență socială <p>Cultură, tineret, sport</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Agricultură supusă riscurilor climaterice <p>Infrastructura, eficiența energetică și utilități publice</p> <ul style="list-style-type: none"> •dezvoltarea slabă a infrastructurii fizice • Drumuri și căi de acces deteriorate către obiectele de destinație turistică • Localității din raion neasigurate cu rețele de aprovizionate cu apă potabilă • Lipsa rețelelor de canalizare și a stațiilor de epurare <p>Infrastructură socială: educație, sănătate, asistență socială</p> <ul style="list-style-type: none"> • Situația demografică precară: scădere natalitate și creșterea mortalității • Exodul masiv al populației active • Insuficiența cadrelor medicale • Sectorul neguvernamental slab dezvoltat • Insuficiența cadrelor calificate în diverse domenii • Îmbătrânirea cadrelor din domeniul sănătate și învățământ • Starea tehnico-materială a OMF învechită • Dotarea insuficientă cu transport auto a sistemului de sănătate • Instituții medical-curative neutilizate (sanatoriu, case de odihnă, etc.) <p>Cultură, tineret, sport</p> <p>Mediu, probleme climatice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nu există un sistem integrat de management al deșeurilor • Existența gunoiștilor neconforme și lipsa întreprinderilor de prelucrare a deșeurilor • Calitatea joasă a apei potabile
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Colective artistice care promovează tradițiile și asigură educația tinerei generații • Zone și instituții cu profil sportiv și vocațional • Acces sporit la informație • Existența politicilor de tinere aprobate • Parteneriate externe (Acorduri încheiate) • Patrimoniu Cultural existent: istorie, tradiții, obiceiuri • Infrastructura în domeniul culturii și sportului • Colaborare eficientă între APL • Practici pozitive, schimb de experiență <p>Mediu, probleme climatice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bonitatea înaltă a solului • Nivelul redus de poluare a aerului • Clima favorabilă pentru dezvoltarea agriculturii • Existența bazinelor acvatice • Surse proxime de apă potabilă (râul Prut și apă subterană) 	
<p>Oportunități</p> <p>Economie și turism</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența cadrului legal permisiv pentru crearea locurilor de muncă • Sustinerea financiară a tinerilor specialiști din diverse domenii • Existența fondurilor naționale și internaționale pentru implementarea proiectelor economice și turism • Atragerea surselor financiare prin intermediu proiectelor cu finanțare națională și internațională • Implementarea parteneriatelor pentru dezvoltarea economiei (parteneriat public-privat, etc.) • Elaborarea și implementarea proiectelor comune cu organizații din România, Ucraina, Polonia, etc. • Crearea și dezvoltarea parteneriatelor cu localități din alte țări • Instruirea cetățenilor în domeniul prestării serviciilor de turism 	<p>Amenințări</p> <p>Economie și turism</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riscurile politice care afectează dezvoltarea socio-economica • Riscurile climaterice care afectează agricultura locală • Situația pandemică care afectează dezvoltarea economiei și sănătatea oamenilor • Stoparea dezvoltării turismului din cauza zonei de protecție a râului Prut • Epuizarea treptată a surselor acvatice ce afectează atât populația, cât și economia raionului <p>Infrastructura, eficiența energetică și utilități publice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Insuficiența resurselor financiare pentru implementarea și finalizarea proiectelor inițiate (Clusterul Prut) • Susținerea financiară redusă a proiectelor de anvergură inițiate

<ul style="list-style-type: none"> • Impulsionarea dezvoltării sectorului economic prin renovarea și funcționarea Aeroportului international din Corlăteni • Crearea traseelor turisitice turistice regionale, dezvoltarea zonelor de agrement și susținerea antreprenorilor din domeniul turismului • Posibilitatea de creare a zonei de agrement Costești-Dumeni 	<p>Infrastructură socială: educație, sănătate, asistență socială</p> <ul style="list-style-type: none"> • Degradarea continuă a situației demografice (motivația redusă pentru studii, copii abandonati, nivel sporit de narcomanie și alcoolism, etc) • Rețea slab dezvoltată a instituțiilor sociale în zona rurală • Nivelul sporit de morbiditate, îmbătrânirea populației
<p>Infrastructura, eficiența energetică și utilități publice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atragerea surselor financiare prin intermediul proiectelor cu finanțare națională și internațională 	<p>Cultură, tineret, sport</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acutizarea crizei demografice și sporirea migrației • Instabilitate economică și politică • Diminuarea finanțării în domeniile cultură, tineret, sport • Influența negativă a tehnologiilor informaționale
<p>Infrastructură socială: educație, sănătate, asistență socială</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atragerea surselor financiare prin intermediul proiectelor cu finanțare națională și internațională • Utilizarea spațiului locativ existent pentru tinerii specialiști • Dezvoltarea serviciilor publice și sociale pentru locuitorii mediului rural prin programe naționale și internaționale • Dezvoltarea învățământului dual pentru asigurarea tinerilor cu locuri de muncă în țară 	<p>Mediu, probleme climatice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poluarea mediului (apa, solul) care afectează sănătatea oamenilor • Nivelul sporit de îmbolnăvire a populației din cauza poluării mediului • Colectarea separată a deșeurilor slab dezvoltată
<p>Cultură, tineret, sport</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atragerea surselor financiare prin intermediul proiectelor cu finanțare națională și internațională • Schimb de experiență la diverse nivele (național, internațional) • Sporirea accesului la tehnologiile informaționale • Crearea ONG-urilor în domeniile tineret, cultură și sport • Crearea unui Centru de tineret raional • Susținerea programelor culturale 	<p>Mediu, probleme climatice</p>

• Existența fondurilor de susținere a proiectelor în domeniul protecției mediului.	

III. CONTEXTUL STRATEGIC

3.1. Definirea viziunii și misiunii

Notă: Declarația de viziune a fost formulată ținând cont de aspirațiile și dorințele cetățenilor raionului Rîșcani din diverse categorii sociale, totodată având în vedere viziunea autorităților publice locale.

VIZIUNEA STRATEGICĂ: Îmbinarea între tradiție și inovare va aduce raionului Rîșcani un nivel sporit de bunăstare, devenind o zonă economică dezvoltată, atractivă pentru investiții locale și străine, cu servicii publice de calitate, cu un potențial turistic valorificat și un mediu ambiant protejat. Regiune cu cetăteni activi, care contribuie la dezvoltarea socio-economică și culturală a raionului Rîșcani.

MISIUNEA APL: APL de nivelul I și II din raion asigură un dialogul eficient cu cetățenii raionului, instituții și societatea civilă, contribuind la identificarea și soluționarea problemelor socio-economice din raion, asigură transparența procesului decizional orientat spre mobilizarea resurselor locale și atragerea investițiilor pentru îmbunătățirea serviciilor publice, susținerea mediului de afaceri, dezvoltarea turismului și protecția mediului ambiant, promovarea valorilor și tradițiilor culturale autohtone în scopul creării unui mediu favorabil de trai pentru cetățenii raionului Rîșcani.

3.2 Valori

Întru atingerea vizionii și realizarea misiunii stabilite, cetățenii raionului Rîșcani și administrația publică vor promova și respecta următoarele valori comune:

- **Transparență.** Acțiunile întreprinse de administrația publică locală a raionului vor avea în centrul atenției cetățeanul, nevoile sale și mediul în care acesta trăiește. Fiecare persoană are acces liber și imediat la informații privind drepturile sale fundamentale și alte drepturi stabilite prin lege, precum și șansa de a influența deciziile care îi pot afecta viața. Membrii comunității sunt încurajați și sprinși să participe în acest proces de planificare și implementare a priorităților raionului și să contribuie la dezvoltarea acestuia.
- **Responsabilitate și competență.** Asumarea obligațiilor de a efectua acțiunile până la sfârșit de către responsabilii de implementarea strategiei de dezvoltare, cu asumarea răspunderii pentru consecințe. Implicarea în rezolvarea problemelor raionului a persoanelor care au cunoștințe și abilități necesare, sunt investiții cu exercitarea acestor atribuții și responsabilități pentru acțiunile lor.
- **Respectul pentru demnitatea umană, libertatea alegerii și egalitatea de șanse.** Viitorul strategic al raionului se bazează pe respectul pentru demnitatea umană, garantând dezvoltarea liberă și deplină a fiecarui individ și a personalității sale. Opțiunea fiecărei persoane cu privire la rolul pe care dorește să îl joace în dezvoltarea raionului va fi respectată.
- **Respectarea confidențialității.** Toți furnizorii publici și privați de servicii au obligația de a lăsa toate măsurile posibile și legale pentru a se asigura că datele și informațiile personale ale utilizatorilor de servicii publice nu sunt furnizate sau facute publice fără acordul scris al persoanei.
- **Toleranță și incluziune.** Respectarea echitației de gen și a participării incluzive a tuturor grupurilor de cetățeni. Asigurarea accesului la informare, expunere și implicare în viața publică a raionului și în procesul de luare a deciziilor la nivel local a femeilor, persoanelor cu dizabilități, persoanelor în etate, etc.
- **Dezvoltarea creativă a copiilor.** Asigurarea dezvoltării multilaterale și multidimensionale a tinerei generații, care reprezintă viitorul și chezașia dezvoltării țării.
- **Respectul fata de populația vârstnică.** Respectarea populației vârstnice, bazată pe aprecierea experienței persoanelor din această categorie, a contribuției acestora aduse la dezvoltarea socio-economică a localităților raionului.
- **Păstrarea și valorificarea tradițiilor populare.** Respectarea obiceiurilor și datinilor fac viața cetățenilor mai corectă, iar imaginea raionului mai atrăgătoare, atât pentru cetățenii acestuia, cât și pentru turiști.

3.3 Directiile Strategice de dezvoltare

Analiza cadrului strategic are drept scop identificarea priorităților stabilite la nivelurile național, regional, raional și sectorial. Aceasta își propune de asemenea, să identifice influența pe care strategiile respective o au asupra dezvoltării raionului Rîșcani, precum și importanța pe care aceste documente strategice o reprezintă în cadrul procesului de elaborare a Strategiei de dezvoltare a raionului.

DS 1. Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, asigurarea eficienței energetice și amenajarea teritoriului.

OS 1.1. Reabilitarea infrastructurii drumurilor și dezvoltarea rețelelor de gazificare.

OS 1.2. Extinderea și reabilitarea infrastructurii rețelelor de aprovizionare cu apă potabilă și sanitație.

OS 1.3. Sporirea eficienței energetice și aplicarea tehnologilor noi în sectorul energetic.

OS 1.4. Revitalizarea urbană și modernizarea spațiilor verzi și de agrement.

DS 2. Dezvoltarea economiei raionului prin susținerea IMM și atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism.

OS 2.1. Atragerea resurselor financiare și modernizarea sectorului agroindustrial.

OS 2.2. Impulsionarea dezvoltării sectorului economic prin crearea infrastructurii de afaceri.

OS 2.3. Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii în domeniul sectorului turistic.

DS 3. Îmbunătățirea calității serviciilor și dezvoltarea infrastructurii în domeniile social și sănătate publică.

OS 3.1. Sporirea calității serviciilor și îmbunătățirea infrastructurii în domeniul sănătății publice.

OS 3.2. Diversificarea serviciilor de asistență socială pentru diferite categorii de cetăteni.

DS 4. Dezvoltarea sectorului educațional, promovarea politicilor de tineret și valorificarea valorilor cultural-istorice.

OS 4.1. Modernizarea infrastructurii educaționale și asigurarea unei educații de calitate.

OS 4.2. Promovarea politicilor de tineret și implicarea tinerilor în viața comunitară.

OS 4.3. Reabilitarea infrastructurii sportive și promovarea unui mod sănătos de viață.

OS 4.4. Modernizarea instituțiilor de cultură și promovarea valorilor istorico-culturale.

DS 5. Protecția mediului ambiant și îmbunătățirea calității managementului deșeurilor.

OS 5.1. Informarea și educația cetățenilor în domeniul protecției mediului.

OS 5.2. Asigurarea gestionării eficiente a resurselor naturale.

OS 5.3. Îmbunătățirea managementului deșeurilor solide.

IV. PLANUL DE ACȚIUNI PENTRU PERIOADA 2021-2025

Direcția strategică 1: Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, asigurarea eficienței energetice și amenajarea teritoriului						
Obiectivul specific	Acțiunea	Perioada de implementare	Costuri estimative, lei	Responsabil	Parteneri / Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 1.1 Reabilitarea infrastructurii drumurilor și dezvoltarea rețelelor de gazificare	Protejarea și întreținerea drumurilor prin aplicarea metodelor de plombare și reabilitare: L. 151 Rîșcani - G26; L151.1 drum de acces spre orașul Rîșcani; L145 R7 drum de acces spre satul Pascauți; L159 M5 drum de acces spre satul Sverdiac; L158 M5 drum de acces spre satul Aluniș; L121 Mihaleni-Nicoreni; L147 R7 Șăptebani-Gâlășeni R7; L140 drum de acces spre satul Horodiște, L161 R12 Grinăuți-Ciobanovca; L135 Pirjota-Borosenii Noi-Mihaleni Noi; L155 Rîșcani - Racăria; L150 G26 drum de acces spre satul Malinovscoie; L134 M5 drum de acces spre s. Ciubara; L135.1 drum de acces spre s. Borosenii Noi; L135.2 drum de acces spre s. Știubieni; L136 M5 drum de acces spre s. Ramazani; L137 R7 drum de acces spre Balanul Nou; L138 drum de acces spre s. Zăican; L139 drum de acces spre s. Pociumbău; L141 drum de acces spre s. Druta; L142 drum de acces spre s. Dumeni; L.143 Duruitoarea – Duruitoarea Nouă; L.144 Costești-Petrugeni; L144.1 drum de acces spre s. Damașcani; L. 146 G58 drum de acces	2021-2025	90 000 000	CR Rîșcani	FR, Fonduri UE, contribuție locală	Nr. lucrări efectuate; Suma investiției

	spre s. Braniște; L 148 drum de acces spre s. Gălășeni; L149 R7 drum de acces spre s. Hiliuți; L152 R7 drum de acces spre or. Rîșcani; L 153 G18 drum de acces spre or. Rîșcani; L154 R7 Rîșcani; L156 M5 Răcăria-Ușurei; L157 M5 Șumna-Cepăria; L157.1 Drum de acces spre s. Bulhac; L160 M5 drum de acces spre s. Slobozia-Recea; L162 M5 Corlăteni-Singureni.				
	Contribuirea la asigurarea securității traficului rutier și de pietoni în sectoarele de risc: instralarea semnelor rutiere, renovarea marcajului pe carosabil, curățirea plantelor și arbuștilor	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, USAID, Fonduri europene
	Reabilitarea/construcția stațiilor de așteptare a transportului public în localitățile raionului Rîșcani	2021-2025	2 000 000	APL I, CR Rîșcani	APL I, CR Rîșcani, Agenții economici
	Facilitarea conectării localităților Hiliuți, Pociumbeni, Gălășeni, Mălăiești, Saptebani, Ușurei la gazoduct	2021-2025	20 000 000	Bugeul de Stat, APL I, SA Moldovagaz	Bugetul de stat, CR Rîșcani
	Gazificarea instituțiilor publice din localitățile: Hiliuți, Pociumbeni, Petrușeni, Gălășeni, Mălăiești, Saptebani, Zăicanî, Grinăuți, Costești, Moșeni	2021-2025	10 000 000	CR Rîșcani, SA Moldovagaz	Bugetul de stat, CR Rîșcani
O.S. 1.2 Extinderea și reabilitarea infrastructurii	Contribuirea la modernizarea și extinderea rețelei de apeduct în localitățile: Borosenii Noi, Vasileuți, Duruitoarea Nouă, Pociumbeni, Braniște, Grinăuți, Moșeni, Mihăilenii Noi, Știubeieni	2016-2020	50 000 000	CR Rîșcani	Buget local APL I, Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri europene

57

rețelelor de aprovizionare						Nr. de gospodării și locuitori conecțați
	Identificarea surselor financiare pentru proiectul „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în localitățile Pascăuți, Damașcani, Proscureni, Gălășeni, Mălăiești și Hiliuți, Saptebani, Petrușeni raionul Rîșcani”	2021-2025	44 000 000	CR Rîșcani, APL I, Fondatorul	CR Rîșcani, ADR Nord, Banca Mondială, GIZ	Surse financiare identificate
	Contribuirea la construcția sistemelor de canalizare și stațiilor de epurare în localitățile: Gălășeni-Mălăiești, Hiliuți, Mihăileni, Corlăteni-Singureni	2021-2024	16 000 000	CR Rîșcani,	Fondul Ecologic, Finanțări externe, FNDR	Investiții realizate
O.S. 1.3 Sporirea eficienței energetice și aplicarea tehnologiilor noi în sectorul energetic	Reparația capitală a acoperișurilor clădirilor edificiilor publice raionale	2021-2025	10 000 000	CR Rîșcani, APL I	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, Fonduri externe	Nr. instituțiilor publice cu acoperiș renovat capital; m2 de acoperiș renovat; Suma investiției; Consumul redus la energie termică
	Înlocuirea ferestrelor și ușilor exterioare vechi cu ferestre și uși tip termopan PVC în clădirile publice raionale	2021-2025	10 000 000	CR Rîșcani, APL I	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, Fonduri externe	Nr. geamurilor și ușilor schimbate; Consumul redus la energie termică
	Implementarea proiectelor de EE	2021-2025	20 000 000	APL I, CR Rîșcani	Buget raional, FEE, Fonduri externe	Nr de proiecte implementate Suma investiției; Consumul redus la energie
	Modernizarea rețelei de iluminat stradal pe drumul R-7 la intrarea în or. Rîșcani	2021-2024	2 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, FEE, FISM,	Suma investiției;

58

						Luminozitate mai puternică; Consumul redus la energie electrică
	Facilitarea organizării sesiunilor de instruire dedicate funcționarilor din APL raionului, consumatorilor finali cu privire la măsurile de eficiență energetică posibile și la modul lor de implementare	2021-2025	5 000	CR Rîșcani, APL I	Buget raional	Nr. Sesiunilor de instruire; Nr. Persoanelor instruite
	Aplicarea noilor tehnologii în aprovisionarea instituțiilor publice cu energie termică	2021-2025	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL I	Buget raional, Fonduri externe	Suma investițiilor atrasе, Nr. proiecte implementate
O.S. 1.4 Revitalizarea urbană și modernizarea spațiilor verzi și de agrement	Contribuirea la elaborarea cadastrului spațiilor verzi	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, FEN, PNUD, MADRM	Volumul investiției; Lista de lucrări efectuate
	Elaborarea Programului de revitalizare Urbană a primăriilor	2021-2022	-	APL I	ADR Nord	1 program elaborat
	Elaborarea unei Cereri de finanțare în baza Programului de revitalizare Urbana a localităților	2020-2022	-	APL I	ADR Nord	1 cerere de finanțare elaborată
	Amenajarea prin plantare și renovare a fișilor forestiere protecțioare a drumurilor	2021-2025	3 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, FEN, MADRM	Volumul investiției; Lista de lucrări efectuate
	Facilitarea procesului de creare a unei zone de agrement în micro-regiunea Coștești-Dumesti	2021-2025	8 000 000	APL I	Bugetele locale, FNDR, fonduri externe	1 zonă de agrement creată
	Contribuirea la implementarea programelor de combatere a eroziunii, înmlașinirii, salinizării, alunecărilor de teren	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, MADRM, fonduri externe	Nr. programe realizate

Direcția strategică 2: Dezvoltarea sectorului economic prin atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism

Obiectivul specific	Acțiunea	Perioada de implementare	Costuri estimative, lei	Responsabili	Parteneri / Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 2.1 Atragerea resurselor financiare și modernizarea sectorului agroindustrial	Contribuirea la reabilitarea sistemelor de irigare în localitățile din raion	2021-2025	5000 000	CR Rîșcani, APL I, AE Agenții economici PNUD	Programe naționale de finanțare, fonduri externe	Nr. sistemelor de irigare reabilitate
	Promovarea sistemului de agricultură ecologică	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, Agenții economici	Bugetul de stat, sectorul privat, Fonduri nerambursabile	Nr. de agenții economici și fermieri încadrați în sistemul de agricultură ecologică
	Promovarea și implementarea proiectului „Îmbunătățirea mediului de afaceri din Regiunea de Dezvoltare Nord prin dezvoltarea infrastructurii post-recoltare pentru sectorul agroalimentar”	2021-2022	23 000 000	CR Rîșcani	FNDR, contribuții locale, fonduri externe	1 piață angro funcțională
	Prelungirea lucrărilor de construcție și amenajare, aprovizionare cu apă și canalizare, construcția gheretelor și a clădirii administrative din cadrul proiectului Dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin amenajarea pieței regionale angro și a spațiilor destinate activităților non-agricole în raionul Rîșcani	2021-2025	20 000 000	CR Rîșcani, ADR Nord	FNDR, contribuții locale, fonduri externe	1 piață angro funcțională
	Contribuirea la eficientizarea sistemelor antigrindină	2021-2022	600000	CR Rîșcani, APL I, AE, MADRM, IFAD	Programe naționale de finanțare, fonduri externe	Nr. sistemelor antigrindină funcționale

61

5

	Contribuirea la crearea unei infrastructuri raionale specializate în domeniul colectării, prelucrării și distribuirii produselor agricole	2021-2025	50 000 000	CR Rîșcani, APL I, AE	IFAD, 2KR,	Nr de pieți angro construite; Nr. de frigidere construite; Nr. de întreprinderi de prelucrare a produselor asistate
	Contribuirea la dezvoltarea infrastructurii post-recoltare prin crearea întreprinderilor de colectare, ambalare, procesare și păstrare a producției agricole	2021-2025	10 000 000	CR Rîșcani, Agenții economici	Donatori externi, credite atractive	Nr. IMM create
	Organizarea târgurilor agricole pentru producătorii autohtoni	2021-2025	10 000	APL I, CR Rîșcani	APL I, CR Rîșcani	Minimum 200 AE participanți
	Consolidarea bazinelor acvatice și de piscicultură pe principiul dezvoltării durabile	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, AE din sectorul agrar MADRM	Resurse locale ale operatorilor economici	numărul bazine acvatice consolidate și dezvoltate
	Asistarea producătorilor agricoli în efectuarea cercetărilor de marketing și mediatisarea ideilor noi de afaceri	2021-2025	500 000	CR Rîșcani, Compania de consultanță parteneră	Donatori externi	Nr. beneficiarilor
O.S. 2.2 Impulsionarea dezvoltării sectorului	Atragerea resurselor financiare pentru renovarea și asigurarea funcționalității a Aeroporului Internațional din s. Corlăteni	2021-2025	În curs de estimare	CR Rîșcani, Guvernul RM	Bugetul de Stat, Fonduri externe	1 infrastructură renovată; Resurse financiare atrase

62

economic prin dezvoltarea infrastructurii de afaceri	Inventarierea patrimoniului raionului Rîșcani în vederea identificării potențialului pentru susținerea procesului investițional	2021-2022	5000	CR Rîșcani	Bugetul raional	Raport elaborat și mediatizat
	Contribuirea la crearea unui centru de susținere a afacerilor din raionul Rîșcani	2021-2022	1 000 000	CR Rîșcani	Bugetul raional, ONG din domeniu, fonduri externe	Un Centru de susținere al afacerilor creat
	Facilitarea atragerii noilor tehnologii în agricultură prin informarea și instruirea reprezentanților sectorului privat	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Bugetul raional, ONG din domeniu, fonduri externe	Nr. persoane informate și instruite
	Facilitarea creării infrastructurii de afaceri (centre de afaceri, parc industrial, clustere, incubator de afaceri)	2021-2025		CR Rîșcani	FNDR, AE, Ministerul Economiei, CR Rîșcani, ODIMM	Nr. de organizații și de instituții specializate create
	Facilitarea participării întreprinderilor mici și mijlocii la expoziții, targuri, seminare, conferințe și întruniri de afaceri regionale, naționale și internaționale.	2021-2025	50 000	Secția economie a CR Rîșcani	Bugetul raional, ODIMM, Ministerul Economiei și Infrastructurii	Nr. de expoziții, targuri și evenimente organizate; Nr. companiilor participante
	Contribuirea la realizarea proiectelor pentru dezvoltarea infrastructurii zootehnice	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, sectorul privat	Sectorul privat, ONG din domeniu, fonduri externe	Nr. proiecte realizate
	Facilitarea creării parteneriatelor publice-privată (PPP) pentru implementarea unor proiecte de dezvoltare economică locală	2021-2025	20 000	APL I, CR Rîșcani	Bugetele locale, Sectorul privat	Nr. PPP create

63

	Facilitarea organizării instruirilor pentru sectorul IMM cu privire la cadrul legislativ și normativ din domeniu	2021-2025	50 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. persoanelor instruite.
	Analiza potențialului regional de dezvoltare a clusterelor (realizarea studiilor de oportunitate pentru dezvoltarea clusterelor pe tipuri de produse, identificarea constrângерilor de asociere a antreprenorilor, analiza modului de percepere a conceptului de cluster)	2022-2025	100 000	CR Rîșcani	Surse externe	Nr. documente elaborate
	Facilitarea organizării unor seminare de instruire pentru antreprenori în domeniul afacerilor în baza tehnologiilor inovative	2021-2025	20 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. evenimentelor de instruire organizate; Nr. persoanelor instruite
	Facilitarea procesului de creare a asociațiilor oamenilor de afaceri în diferite sectoare din raion și regiune	2021-2023	20 000	CR Rîșcani	Buget raional, AE locali	Nr. asociați create
	Promovarea programelor naționale de dezvoltare a afacerilor în rândul persoanelor active întoarse de peste hotare	2021-2025	3 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Programe funcționale; Nr. afacerilor noi
	Facilitarea instruirii tinerilor antreprenori privind introducerea sistemelor de comerț electronic	2021-2023	50 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. activităților de instruire; Nr. persoanelor instruite
O.S. 2.3 Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii în domeniul	Diversificarea ofertei turistice și elaborarea pachetelor specializate: turismul agricol, ecologic, sportiv, gastronomic, etc.	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Pachete turistice elaborate
	Promovarea și implementarea proiectului „Duruitoarea Veche - cuib al umanității.	2021-2023	20 000 000	APL I	FNDR, APL I, CR Rîșcani	1 proiect promovat și implementat

64

sectorului turistic	Includerea microzonei în circuitul turistic European"				
	Crearea unui itinerar turistic raional și integrarea acestui în traseele truistice regionale	2021-2022	10 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional 1 itinerar turistic local elaborat
	Contribuirea la îmbunătățirea și modernizarea infrastructurii de acces și a obiectelor de destinație turistică	2021-2025	8 000 000	CR, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE Nr. km drum renovat; Volumul investiției
	Crearea și dezvoltarea unităților de cazare turistică în raion și amenajarea zonelor de camping	2021-2025	4 000 000	CR Rîșcani, APL I, AE	APL I, CR Rîșcani, AE, FNDR, Fonduri externe Nr. locuri noi de cazare create
	Repararea drumurilor naționale și locale spre traseele turistice din raion.	2021-2025	15 000 000	APL I, CR Rîșcani, ASD	Bugetul Local, bugetul raional, ASD, proiecte investiționale 5 km de drum reparate
	Crearea unui birou de informare turistică	2021-2022	50 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE 1 Birou local de informare turistică funcțional; Nr. solicitanților
	Elaborarea unui brand turistic local	2021-2022	30 000	CR Rîșcani	Bugetul raional, donații private 1 brand turistic creat
	Promovarea obiectivelor turistice în raionul Rîșcani	2021-2025	300 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE Instrumente de promovare elaborate
	Atragerea turiștilor prin organizarea evenimentelor culturale și de agrement de calitate (festivaluri, targuri, etc.)	2021-2025	150 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, bugete locale Nr. evenimente organizate; Nr. participanți

65

					Listă de servicii create; Nr. turiștilor
	Dezvoltarea rețelei de pensiuni turistice: localitățile Pârjota, Văratic și Costești	2021-2024	5 000 000	CR Rîșcani, ONG, APL I	Buget raional, FNDR, Fonduri UE, agenți economici Nr. pensiuni create; Lista de servicii create; Nr. turiștilor
	Achiziționarea inventarului mobil pentru realizarea expozițiilor-târg de artizanat în aer liber (standuri, rafturi, corturi, mese, scaune, etc)	2021-2022	50 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE 1 spațiu creat; Nr. participanților; Nr. vizitorilor.
	Stimularea întreprinzătorilor ce realizează afaceri în domeniul turismului rural prin scutirea de taxe locale pentru primii 2 ani de activitate	2021-2025	-	CR Rîșcani	Buget raional Nr. antreprenorilor beneficiari.
	Contribuirea la reabilitarea sanatoriului „Salvia” și crearea unei stațiuni balneare funcționale	2021-2025	30 000 000	APL I, Crearea PP CR Rîșcani	Fonduri externe Investitori străini 1 sanatoriu funcțional
	Facilitarea dezvoltării capacităților profesionale a persoanelor ce activează în sectorul turistic	2021-2025	30 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE Nr. evenimentelor de instruire; Nr. persoanelor instruite.
	Valorificarea patrimoniului turistic prin amenajarea grotei de la Duruitoarea Veche și crearea zonelor de agreement aferente	2021-2023	22 000 000	APL I, CR Rîșcani	Bugetele locale, Sectorul privat, FNDR, fonduri externe Nr. zone de agreement create
	Facilitarea inițierii afacerilor prin instruirea tinerilor, imigrantilor în domeniul serviciilor de turism	2021-2025	50 000	APL I, CR Rîșcani	Bugetele locale, Sectorul privat, FNDR Nr. afaceri create; Nr. persoane instruite
	Organizarea evenimentelor de promovare a potențialului local și produselor autohtone (expo-târguri, iarnaroace, festival, etc.)	2021-2025	1 000 000	APL I, CR Rîșcani	Bugetul raional, Bugetele locale, Sectorul privat Nr. evenimente organizate

66

	Elaborarea unui ghid de produse autohtone caracteristic regiunii	2021-2023	100 000	CR Rîșcani, ONG	Bugetul raional, Sectorul privat	Ghid de produse elaborat
	Elaborarea unei platforme on-line de oferte comerciale "Rîșcani-Market"	2021-2022	10 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	1 portal functional; Nr. vizitatorilor.
	Contribuirea și susținerea agenților economici din raion la participarea în diverse acțiuni de promovare a mărfurilor și serviciilor de turism autohtone	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, APL I	Buget raional, bugetele locale	Nr. persoanelor beneficiare; Nr. serviciilor oferite

Direcția strategică 3: Îmbunătățirea calității serviciilor și dezvoltarea infrastructurii în domeniile social și sănătate publică						
Obiectivul specific	Aceiunea	Perioada de implementare	Costuri estimative, lei	Responsabili	Parteneri / Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 3.1 Sporirea calității serviciilor și îmbunătățirea infrastructurii în domeniul sănătății publice	Inventarierea edificiilor medicale	2021-2022	10 000	CR Rîșcani	Buget raional	1 document elaborat
	Contribuirea la reabilitarea și amenajarea IMSP din raion (46 edificii), SAMU, ÎM Centrul stomatologic din or. Rîșcani,	2021-2025	50 000 000	CR Rîșcani CNAM,	Buget raional, CNAM, Fonduri externe	Nr. unități reparate și dotate
	Efectuarea reparărilor capitale și reconstrucția încăperilor instituțiilor medicale primare din raionul Rîșcani	2021-2025	20 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri externe	Nr. unități reparate și dotate
	Reamplasarea instituțiilor medicale primare din clădirile deteriorate (OMF, Centrul de Sanătate Saptebani)	2021-2025	10 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri externe	Nr. unități reamplasate
	Asigurarea instituțiilor medicale din raionul Rîșcani cu servicii de aprovizionare cu apă și canalizare	2021-2025	10 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri externe, PNUD	Nr. centrelor conectate la serviciul de aprovizionare cu apă și canalizare
	Modernizarea sistemelor de încălzire în instituțiile medicale ale raionului	2021-2025	50 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri externe, UNDP	Nr. centrelor eficientizate termic
	Dotarea cu mobilier specializat a instituțiilor medicale ale raionului	2021-2025	10 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, PNUD	Nr. centrelor dotate cu mobilier; Suma investițiilor
	Dotarea instituțiilor medicale cu aparataj modern necesar	2021-2025	25 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, PNUD	Nr. centrelor dotate cu aparataj; Suma investițiilor
	Organizarea cabinetelor și echipelor mobile de prelevare a probelor de Covid-19 pe teritoriul raionului Rîșcani	2021-2022	100 000	CR Rîșcani	Bugetul de Stat, Bugetul raional, FIS, Fonduri externe	2 cabine funcționale

	Organizarea a 3 centre de vaccinare (or. Rîșcani, or. Costești, s. Corlăteni) și a 15 birouri de vaccinare (în incinta OMF): asigurarea cu echipamentul și instrumentariul necesar, instruirea specialiștilor	2021-2022	1 500 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul de Stat, Bugetul raional, FIS, Fonduri externe	3 centre de vaccinare funcționale; 15 birouri de vaccinare
	Organizarea cabinetelor de prelevare a probelor tuturor persoanelor suspecte de Covid-19, precum și a persoanelor care necesită tratament chimioterapeutic, radioterapeutic, chirurgical	2021-2022	1 000 000	Centrele de Sănătate, Ministerul de resort	Bugetul de Stat, fonduri externe	Nr. persoane cu acces la servicii medicale
	Susținerea cu burse a tinerilor din raion la studii în domeniul sănătății	2021-2025	50 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. bursierilor
	Construcția unui heliport în preajma Spitalului Raional și îmbunătățirea căilor de acces	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri europene	1 heliport functional
	Promovarea culturii medicale și educarea populației	2021-2025	50 000	IMSP CR Rîșcani, APL I	Fondul de asigurări obligatorii în medicină, APL	Nr. acțiuni realizate
	Realizarea programelor raionale de combatere a maladiilor	2021-2025	1 500 000	IMSP CSP CR Rîșcani, APL I	Fonduri de asigurări obligatorii în medicină, APL	Rată scăzută al înbolnăvirilor
	Formarea reprezentanților din ONG în vederea promovării culturii și educației medicale a populației (în special a tinerilor și copiilor)	2021-2025	10 000	CR Rîșcani, IMSP	Buget raional, donatori externi	Nr. activități realizate; Nr. persoane instruite
	Realizarea acțiunilor de sporire a competențelor profesionale a specialiștilor medicali	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri externe, PNUD	Nr. specialiștilor formați în domenii de activitate
	Realizarea evaluarilor de sănătate mobile în localități rurale	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri externe, PNUD	Nr. pacienți evaluați

69

	Crearea unui punct de salvamari în preajma bazelor de odihnă Costești și dotarea cu utilajul tehnic și medical de urgență	2022-2023	1 000 000	CR Rîșcani	Fonduri externe, PNUD	Punct de salvamari functional
	Stimularea medicilor prin acțiuni de susținere și facilități în obținerea locuințelor	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. specialiștilor beneficiari
	Reparația capitală a blocurilor IMSP Spitalul raional Rîșcani	2021-2025	5 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției sociale	Nr. măsuri de reparație efectuate; Suma investițiilor
	Reabilitarea unor edificii pentru oferirea spațiilor locative tinerilor specialiști	2021-2025	6 000 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. edificii reabilitate
O.S. 3.2 Diversificarea serviciilor de asistență socială pentru diferite categorii de cetățeni	Crearea unor servicii noi de asistență socială: „Echipa mobilă”, „Casa comunitară”	2021-2025	17 000 000	CR Rîșcani, DASPF	SAP, ONG, CSP, Fonduri externe	Nr. noi servicii create
	Extinderea serviciilor sociale existente: 1) Asistență parentală profesionistă; 2) Casă de copii de tip familial; 3) Asistență personală	2021-2025	21 600 000	CR Rîșcani, DASPF	SAP, ONG, CSP, Fonduri externe	Nr. de beneficiary; Nr. de angajați
	Contribuirea la organizarea trainingurilor în domeniul asistenței sociale și atragerii de fonduri	2021-2025	15 000	ONG cu profil social, CR Rîșcani	Surse locale, CR Rîșcani	Nr. evenimentelor de instruire; Nr. persoanelor instruite
	Elaborarea unui Acord-cadru multilateral intersectorial în vederea incluziunii sociale a persoanelor social-vulnerabile	2021	1000	CR Rîșcani, DASPF	Buget raional	1 Acord elaborat și semnat
	Medierea și consultarea în diverse domenii a persoanelor social-vulnerabile	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget raional	Nr. beneficiarilor

70

	Adaptarea infrastructurii social-economice pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la servicii comunitare și spații publice	2021-2025	720 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget de stat, Buget raional, surse externe	Lista lucrărilor executate; Suma investiției
	Organizarea campaniilor pentru combaterea discriminării în rândul copiilor în instituțiile de învățământ preuniversitar	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	PNUD, Fundații de caritate	Nr. campaniilor organizate
	Prestarea serviciilor oferite tinerilor: dezvoltarea profesională, crearea unei familii, etc.	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Fonduri externe	Nr. servicii create; Nr. beneficiari
	Organizarea evenimentelor publice de nivel raional în vederea promovării familiei (Festivalul familiei, Ziua Internațională a copiilor, Ziua persoanelor în etate)	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Bugetul raional, fonduri externe	Nr. evenimente organizate
	Facilitarea mediului de afaceri la angajarea persoanelor cu dizabilități în cîmpul muncii	2021-2025	100000	CR Rîșcani, DASPF, APL I, OFM ONG domeniu social	Bugetul de stat AE AO FM	Nr. personae angajate

71

Direcția strategică 4: Dezvoltarea sectorului educațional, promovarea politicilor de tineret și valorificarea valorilor cultural-istorice						
Obiectivul specific	Acțiunea	Perioada de implementare	Costuri estimative, lei	Responsabili	Parteneri / Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 4.1 Modernizarea infrastructurii educaționale și asigurarea unei educații de calitate	Aplicarea tehnologilor educaționale moderne în sistemul educational	2021-2025	2 500 000	CR Rîșcani, DITS Rîșcani	Buget raional, UNICEF, Ministerul educației, Asociații de caritate	Nr. unitătilor de învățămînt ce aplică tehnologii educaționale moderne; Nr. de utilizatori
	Asigurarea instituțiilor de învățământ preșcolar și preuniversitar cu noi tehnologii IT	2021-2025	5 000 000	CR Rîșcani, DITS Rîșcani	Bugete locale, fonduri externe	Nr. echipament tehnic procurat
	Facilitarea procesului de elaborare a proiectelor tehnice de reparări capitale ale instituțiilor educaționale din raion	2021-2025	2 000 000	CR Rîșcani, DITS Rîșcani, APL I	Bugetul raional, FISM, Ministerul educației, Asociații de caritate, bugetele instituțiilor de învățământ, fonduri externe	Nr. documentelor elaborate
	Asigurarea instituțiilor educaționale cu echipamentul și mobilierul necesar	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani, directorii de instituții	Bugetul raional, FISM, PNUD, bugetele instituțiilor de învățământ	Mobilier procurat și instalat; Nr. de unitati echipament achiziționat
	Motivarea cadrelor didactice cu stimulente materiale și sociale: imobil pentru tinerii specialiști în mediul rural, tichete sociale, etc.)	2016 - 2020	1 000 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul raional, fonduri externe	Specialiști noi atrași

72

	Elaborarea paginilor web ale instituțiilor preuniversitare și promovarea politicilor educaționale	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, directorii de instituții educative	APL I	Nr. paginilor web funcționale
	Implementarea tehnologiilor didactice bazate pe comunicații electronice	2021-2025	500 000	CR Rîșcani, directorii de instituții educative	Bugetul raional, Pro-Didactica, Fundația Soros Moldova	Nr. tehnologii didactice noi implementate
	Procurarea echipamentelor și softurilor educaționale	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, Direcția de Învățământ	Bugetul instituțiilor de învățământ, donatorii externi	Nr. programe procurate
	Contribuirea la asigurarea bibliotecilor din instituțiile instructiv-educative cu fond de cărți noi	2021-2025	2 000 000	CR Rîșcani, directorii de instituții educative	Bugetul rational, bugetele instituțiilor de învățământ, fonduri externe	Nr. cărți noi procurate
	Dotarea laboratoarelor și atelierelor din școli cu echipament și inventar nou	2021-2025	2 000 000	CR Rîșcani, directorii de instituții	Bugetul raional, bugetele instituțiilor de învățământ, donatorii externi	Nr. laboratoarelor dotate; Suma investiției
	Reorganizarea a 10 instituții de învățământ din comunitățile rurale cu capacitate redusă de elevi	2021–2025	În curs de estimare	CR Rîșcani	Bugetul raional	Nr. instituțiilor reorganizate; % resurselor economisite
	Consolidarea rețelei preșcolare și crearea a 14 complexe educaționale	2021-2025	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL I	Bugetul raional	Nr. instituțiilor reorganizate

73

	Crearea condițiilor necesare pentru includerea copiilor cu CES în procesul instructiv-educativ	2021-2025	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL I, directorii instituțiilor de învățământ	Bugetul raional, bugetele instituțiilor de învățământ, donatorii externi	Nr. instituțiilor cu condiții speciale funcționale
	Majorarea numărului de unități de transport școlar din localitățile adiacente ca condiție absolut necesară în cazul creării școlilor de circumscripție și a centrelor educaționale școală-grădiniță	2021-2022	În curs de estimare	CR Rîșcani, DITS	Buget raional, donatori	Nr. unități de transport procurate
O.S. 4.2 Promovarea politicilor de tineret și implicarea tinerilor în viața comunitară	Perfecționarea continuă a cadrului normativ local din domeniul tineretului	2021-2025	5 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul ECC, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Numărul de documente în domeniul tineret aprobate și/sau revizuite
	Asigurarea suportului pentru funcționarea Consiliului Raional al Tinerilor	2021-2025	40 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul ECC, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Consiliul Municipal de Tinerilor funcțional
	Elaborarea/actualizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului Tineret din raionul Rîșcani	2021-2025	15 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul educației, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Document elaborat/actualizat
	Renovarea incintei și dotarea Centrului de Tineret raional	2021-2025	5 000 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul ECC, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	I infrastructura funcțională; Nr. serviciilor acordate; Nr. beneficiarilor
	Contribuirea la organizarea și desfășurarea Forumului anual al Tinerilor din raionul Rîșcani	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul	Ministerul ECC, Buget raional, PNUD,	Nr. evenimente organizate; Nr. de participanți;

74

			tineretului, APL I	FEE, Fonduri europene	Nr. de rezoluții adaptate
Facilitarea organizării trainingurilor pentru reprezentanții APL și instituțiilor publice privind mecanismele de implicare a tinerilor în procesul decizional	2021-2025	10 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. evenimentelor organizate; Nr. personae instruite
Desfășurarea campaniilor de informare cu privire la necesitatea participării tinerilor în procesul decizional	2021-2025	20 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. evenimente organizate; Nr. de tineri implicați în procesul de luare a deciziilor
Organizarea activităților sociale, sportive și cultural-artistice la nivel local, raional și regional	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul educației, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Ponderea tinerilor implicați în activitățile date; Nr. de participanți la activitățile sociale, sportive, cultural–artistice la nivel raional, regional și național
Facilitarea participării tinerilor cu nevoi speciale în activitățile de formare pentru tineret	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. de activități realizate; Nr. de beneficiari
Desfășurarea campaniilor de informare a tinerilor privind importanța valorilor de voluntariat și mobilizarea voluntarilor	2021-2025	30 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. campaniilor desfășurate; Nr. de voluntari implicați în acțiunile comunitare

75

	Desfășurarea anuală a Săptămânii Raionale a Voluntariatului	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. de activități desfășurate anual în cadrul Săptămânii naționale a voluntariatului
	Promovarea oportunităților de educație non-formală	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. de activitati; Nr. beneficiari
	Organizarea trainingurilor de formare a tinerilor lideri	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Buget raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. de traininguri organizate; Nr. de persoane formate; Gradul de satisfacție al participanților
	Organizarea conferințelor, instruirilor, școlilor de vară pentru tineri în scopul dezvoltării abilităților antreprenoriale	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. de tineri beneficiari ai serviciilor de informare
	Reabilitarea edificiului centralui de instruire și agrement pentru tineret	2021-2025	20 000 000	APL I	Fonduri externe	I Centru pentru tineret creat
	Organizarea și monitorizarea desfășurării activităților de promovare a modului de viață sănătos	2021-2025	20 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. de activități organizate; Nr. de participanți
	Extinderea și acordarea serviciilor de consiliere psihologică, juridică,	2021-2025	30 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD,	Nr. tinerilor beneficiari de

76

	informațională, inclusiv prin linia fierbinte și on-line			tineretului, APL I	FEE, Fonduri europene	servicii de consiliere; Nr. de consultații oferite
	Organizarea și desfășurarea campaniei de informare privind riscurile mediului on-line pentru tineri	2021-2025	10 000	CR Rîșcani, DITS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul ECC, Bugetul raional, PNUD, FEE, Fonduri europene	Nr. acțiuni realizate
OS 4.3. Reabilitarea infrastructurii sportive și promovarea unui mod sănătos de viață	Facilitarea proceselor de reparație și reamenajare a stadioanelor în comunitățile rurale ale raionului Rîșcani	2021-2023	1 000 000	CR, APL I	Bugetul raional, Federația de Fotbal din Moldova, AE	Nr. stadioane modernizate și funcționale
	Contribuirea la reparația și reamenajarea Taberei de sport din or. Rîșcani	2021-2023	3 000 000	CR DITS Rîșcani	Bugetul raional, surse externe	1 tabără de sport amenajată și funcțională
	Contribuirea la construcția terenurilor de sport cu covor artificial în 7 UAT ale raionului	2021-2025	2 000 000	CR, APL I DITS Rîșcani	Programul HET-TRIT, Federația de Fodbal a Moldovei	7 terenuri amenajate
	Identificarea resurselor și contribuirea la construcția unui bazin de înot raional în or. Rîșcani	2021-2023	8 000 000	CR, APL I	Bugetul raional, AE	1 bazin funcțional
	Contribuirea la construcția unei baze de canotaj dotată cu echipament	2021-2025	1 500 000	CR Rîșcani, DRIS	Bugetul raional, AE	1 bază de canotaj funcțională
	Contribuirea la construcția unei săli moderne și multifuncționale sportive	2021-2023	10 000 000	CR Rîșcani, DRIS	Bugetul raional, AE	1 sală de sport funcțională
	Facilitarea procesului de construcție a terenurilor de joacă pentru copii	2021-2023	2 000 000	CR Rîșcani, DRIS	Bugetul raional, fonduri externe	Nr. terenuri construite

77

	Susținerea sportivilor de performanță prin acordarea burselor pentru rezultate deosebite	2021-2025	124 000	CR Rîșcani, DRIS	Ministerul ECC, CR Rîșcani	Nr. beneficiarilor
OS 4.4. Modernizarea instituțiilor de cultură și promovarea valorilor istorico-culturale	Contribuirea la reabilitarea edificiilor culturale în mediul rural (sateli Pociumbeni, Pîrjota, Borosenii Noi, Aluniș, Corlăteni, or. Costești)	2021-2025	55 000 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	Nr. instituțiilor reabilitate
	Asigurarea cu aparat sonor, costume naționale, instrumente muzicale a Caselor de Cultură din mediul rural al raionului Rîșcani	2021-2025	1 240 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	Nr. unităților de echipament procurate
	Identificarea resurselor și contribuirea la reparația capitală a Casei de Cultură din or. Rîșcani	2021-2025	2 000 000	CR Rîșcani, APL I, director Casa de cultură	Bugetul raional, Ministerul ECC, FISM, FNDR, organizații /fundații culturale din strainatate, AE locali și externi	Clădire restaurată și dotată
	Continuarea procesului de reformare a sistemului bibliotecilor prin transformarea acestora în centre info-documentare	2021-2025	180 000	CR Rîșcani, Secția Cultură, APL I	Fonduri externe, donații private	Nr. centrelor create; Lista de servicii acordate
	Asigurarea bibliotecilor cu literatură în diverse domenii și limbi	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe, donații private	Nr. cărți noi procurate
	Asigurarea bibliotecilor cu mobilier și echipament tehnic	2021-2025	3 000 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	Nr. biblioteci dotate
	Renovarea și dotarea Muzeului istorico-eticografic din or. Rîșcani	2021-2025	2 000 000	CR Rîșcani, APL I, director Muzeu	Bugetul raional, Ministerul ECC, FISM, FNDR,	1 clădire renovată și dotată

78

				organizații /fundații culturale din strainatate, AE locali și externi	
Contribuirea la extinderea rețelei muzeelor ținutului natal în localitățile Zăicanî, Mihăileni, Duruitoarea Veche	2021-2025	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL I, Secția Cultură	Bugetul raional, Ministerul de resort, FISM, FNDR, organizații /fundații culturale din strainatate, AE locali și externi	Nr. muzee locale dezvoltate
Contribuirea la reparația capitală și dotarea Școlii de arte din or. Rîșcani	2021-2025	2 000 000	CR Rîșcani, director ȘA	Bugetul raional	1 instituție reabilitată
Contribuirea la reedificarea monumentului de cult — Biserica de lemn din s. Hiliuți «Sf Arhangheli Mihail și Gavril»	2021 - 2023	10 000 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	1 monument restaurat
Contribuirea la promovarea și dotarea cu echipament a Centrelor de meșteșugărit din s. Mihăileni, s. Pîrjota și com. Costești	2021-2025	150 000	APL I, directorul Casei de cultură, directorul Școlii muzicale, directorul Casei de creație	Bugetul raional, Ministerul ECC, organizații /fundații culturale din străinatate, AE locali și externi	Nr. evenimentelor; Nr. participanților; Nr. centre dotate cu echipament
Facilitarea procesului pentru formarea profesională a specialiștilor în domeniul cultural	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul raional, bugetele locale	Nr. persoanelor instruite

79

Consolidarea eforturilor de organizare a festivalurilor, târgurilor și expozițiilor din raion în scopul dezvoltării capacitateilor meșterilor populari și orientarea profesională a tinerei generații	2021-2025	500 000	CR Rîșcani, Secția Cultură	Bugetul raional, sponsori externi și locali, Fundații culturale internaționale	Nr. evenimente organizate; Nr. meșteri promovați; Nr. tineri instruiți
Crearea paginii web a patrimoniului cultural din raionul Rîșcani	2022	25 000	CR Rîșcani, Secția Cultură	Bugetul raional	1 pagină web funcțională
Dezvoltarea programelor interculturale comune cu raioanele/regiunile „Înfrățite”	2021-2025	500 000	CR Rîșcani, Secția Cultură	Bugetul raional, parteneri externi	Nr. evenimente organizate; Nr. participanți;
Crearea unui fond raional de susținerea a persoanelor talentate cu performanțe	2021-2025	500 000	CR Rîșcani, Secția Cultură	Bugetul raional, organizații /fundații culturale din străinatate, AE locali și externi	Nr. bursieri
Renovarea și modernizarea Casei de Cultura raională	2021-2022	300 000	CR Rîșcani	Bugetul raional	1 edificiu de cultură renovat
Procurarea scenii și a echipamentului tehnic sonor pentru desfășurarea activităților culturale	2021-2022	300 000	CR Rîșcani, Secția Cultură	Bugetul raional	Nr. unități de echipament tehnic procurat
Dezvoltarea abilităților de management și marketing al administratorilor instituțiilor de cultură	2021-2025	25 000	CR Rîșcani	Bugetul raional, Ministerul ECC	Nr. evenimente de instruire organizate; Nr. persoane instruite

80

Direcția strategică 5: Protecția mediului ambient și îmbunătățirea calității managementului deșeurilor						
Obiectivul specific	Aceiunea	Perioada de implementare	Costuri estimative, lei	Responsabili	Parteneri / Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 5.1 Informarea și educația cetățenilor în domeniul protecției mediului	Facilitarea creării ONG și a grupurilor locale de voluntari în domeniul protecției mediului	2021-2023	30 000	CR Rîșcani, APL I	APL I, CR Rîșcani, Inspecția Ecologică	Nr. ONG create; Nr. grupuri de voluntari create
	Facilitarea organizării seminarelor de informare în domeniul protecției mediului	2021-2025	50 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Bugetul raional, FEN, fonduri UE, PNUD, MADRM	Nr. evenimente de instruire organizate
	Organizarea campaniilor de educare și informare a populației din localitățile rurale în domeniul ecologic	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Bugetul raional, FEN, fonduri UE, PNUD, MADRM	Nr. campanii organizate
	Organizarea unor campanii de informare și instruire în instituțiile instructiv-educative privind colectarea separată a deșeurilor	2021-2025	30 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Bugetul raional, FEN, fonduri UE, PNUD, MADRM	Nr. campanii organizate
	Organizarea concursului raional „Cea mai salubră și amenajată localitate”	2021-2025	200 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Bugetul raional, FEN, fonduri UE, PNUD, MADRM	1 concurs organizat

81

O.S. 5.2 Asigurarea gestionării eficiente a resurselor naturale	Participarea la concursuri/acțiuni de nivel național (ex.: <i>Un arbore pentru dâinuirea noastră, Râu curat de la sat la sat, Apa – izvorul vieții, etc.</i>)	2021-2025	500 000	CR Rîșcani, APL I, ONG în domeniul ecologic	MADRM, FEN, Întreprinderea silvica Glodeni	Nr. activități organizate; Nr. persoane implicate
	Facilitarea creării zonelor forestiere comunitare pe terenuri degradate	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic, APL I	Bugetul raional, Bugetele locale, FEN, MADRM	ha zone forestiere plantate
	Plantarea/reabilitarea fișii forestiere de protecție	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic, APL I	Bugetul raional, Bugetele locale, FEN, MADRM	ha fișii forestiere plantate
O.S. 5.2 Asigurarea gestionării eficiente a resurselor naturale	Elaborarea hărților și a bazelor de date a terenurilor expuse la riscuri naturale	2021-2022	210 000	CR Rîșcani	MADRM, APL I	Nr. documente elaborate
	Elaborarea planurilor de refacere a terenurilor din zonele afectate	2021-2025	10 000	CR Rîșcani	MADRM, APL I	Nr. documente elaborate
	Realizarea campaniilor de plantare a arborilor și arbuștilor pe terenurile degradate	2021-2025	150 000	CR Rîșcani, APL I	MADRM, FEN, Bugetul local, Agenții economici	Nr. campanii realizate; Nr. arbori plantați
	Contribuirea la curățarea bazinelor acvatice (înlăturarea vegetației excesive și a nămolului)	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul local, FEN, fonduri UE	Nr. bazine acvatice curățate
	Efectuarea lucrărilor de consolidare a malurilor bazinelor de apă	2021-2025	2 100 000	Agenția Apelor Moldovei,	MADRM, FEN, Bugetul local, fonduri UE	Nr. lucrări efectuate

82

				IS „DNH Costești-Stînca”, CR Rîșcani, APL I		
	Reanimarea, amenajarea, extinderea perdelelor forestiere de protecție a malurilor lacurilor, râurilor și râulețelor	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, APL I, A.S. "Moldsilva"	Bugetul local	Suma investiției
	Contribuirea la reparația capitală a barajelor și instalațiilor hidrotehnice a bazinelor publice de apă	2021-2025	1 000 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul raional, FNDR, FEN, Fonduri UE	Nr. obiecte acvatice reanimate și amenajate; Suma investiției
	Contribuirea la crearea și amenajarea zonelor de agrement autorizate	2021-2025	2 000 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul raional, FNDR, FEN, Fonduri UE	Nr. obiecte acvatice reanimate și amenajate; Suma investiției
	Reabilitarea surselor externe de apă potabilă, tamponarea sondelor arteziene și fântânilor abandonate cu perioada de exploatare expirată (25-30 ani)	2016 - 2021	2 000 000	CR Rîșcani, APL I	MADRM, FEN, Fonduri UE	Nr. obiecte rehabilitate; Nr. obiecte tamponate
	Reutilarea cazangeriilor instituțiilor instructiv-educative și socio-culturale în vederea trecerii la combustibil nonpoluant (pe bază de biomasă)	2021-2025	5 000 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul raional, FNDR, FEN, Fonduri UE	Nr. obiecte reutilizate
O.S. 5.3 Îmbunătățirea managementului deșeurilor solide	Luarea deciziei privind crearea unei stații de transfer raionale a deșeurilor solide	2021-2022	-	APL I	CR Rîșcani, MADRM	Decizie adoptată privind localizarea Stației de transfer a deșeurilor
	Crearea stației de transfer raionale a deșeurilor solide	2021-2022	20 000 000	APL I	Bugetul de Stat, fonduri externe	1 Stație de transfer creată

83

	Contribuirea la colectarea deșeurilor radioactive și periculoase	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, APL I, Gospodaria comunala	Buget raional, FEN	Cantitatea deșeurilor periculoase colectate și transportate
	Colaborarea cu instituțiile responsabile în lichidarea depozitelor de deșuri neconforme	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, APL I, Gospodaria comunala	Bugetele locale, Buget raional	Nr. Depozitelor neconforme lichidate și ecologizate
	Contribuirea la crearea platformelor și dotarea acestora cu containere destinate colectării separate a deșeurilor	2021-2025	1 500 000	APL I	Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri externe	Nr. platformelor create; Nr. containere instalate
	Construcția gropilor Bekkari în localitățile raionului Rîșcani	2021-2025	100 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetele locale	Nr. gropi Bekkari construite
	Organizarea acțiunilor de salubrizare a spațiilor verzi în localitățile raionului Rîșcani	2021-2025		APL I	Bugetele locale	4 acțiuni de salubrizare a spațiilor verzi organizate
	Promovarea reciclării deșeurilor solide reutilizabile	2021-2023	10 000 000	CR Rîșcani, APL I, Gospodaria comunala	Buget local, Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri externe	Cantitatea deșeurilor reciclate

84

ABREVIERI

APL	Administrația publică locală
CR	Consiliul raional
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
DITS	Directia Învățămînt, Tineret și Sport
ONG	Organizații neguvernamentale
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
USAID	Agenția de Dezvoltare Internațională a Statelor Unite
FISM	Fondul de Investiții Sociale din Moldova
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului IMM
AIPA	Agenția de Intervenție și Plăți Pentru Agricultură
GEA	Gestiunea Eficientă a Afacerii
PARE	Programul de Atragere a Remitențelor în Economie
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
FEN	Fondul Ecologic Național
FR	Fondul Rutier
FEE	Fondul de Eficiență Energetică
FIS	Fondul de Investiții în Sănătate
AE	Agent Economic
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
ÎI	Întreprindere Individuală
SRL	Societate cu Răspundere Limitată
GT	Gospodărie Tânărăescă
COOP	Cooperativa de Producție
BNS	Biroul Național de Statistică
CNAM	Casa Națională de Asigurări Medicale
DASPF	Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei

Secretar al Consiliului raional

R. Postolachi

